

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

Articulus VII. De subjecto peccati, & de peccatis internis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

crimæ, aliaque similia signa intensi doloris.

Tertio, difficultas gravis superata e.g. manifestatio criminis gravis ex pudore suppressi.

Quarto, longum iter initum propter faciendam Confessionem.

Quinto, oblatio Missæ, Eleemosynæ, jejunia; preces fusæ ad obtinendam gratiam verè poenitendi.

Sexto, generalis Confessio vitæ to-

tius. Septimo promptitudo subeundi graves pœnas in partem satisfactionis, aut adhibendi difficilia remedia adversus peccata.

Octavo occasiones peccandi abruptæ cum animi lucta, aut graves tentationes superata.

Nono, abstinencia à peccato per aliquot dies ante Confessionem, idque intuitu illius.

ARTICULUS VII.

De subiecto peccati, & de peccatis internis.

797. **P**atritius Sporer *p. 1. tract. 1. Præmiali cap. 6. nu. 2. ex D. August. lib. 12. de Tim. cap. 12. D. Th. 1. 2. quest. 15. art. 4.* Mentem sive rationem humanam, uti & voluntatem dividit in superiorem, & inferiorem. Mens superior est intellectus judicans secundum rationes æternas, nempe secundum regulas honestatis ad gloriam, aut inhonestatis ad pœnam æternam. Ratio inferior est idem intellectus judicans secundum rationes temporales, id est, commodas, aut incommodas, sensibiles. Hinc voluntatis pars superior dicitur, dum voluntas operatur juxta rationes æternas, seu quatenus tendit in proposita objecta secundum regulas honestatis, aut inhonestatis; si tendit secun-

dum rationes temporales, dicitur pars, sive portio inferior.

Constat ex *num. 689.* peccata alia esse interna, sive cordis, alia externa, sive ore, aut opere externo consummata.

Item in quovis peccato est malitia materialis, & formalis explicata *num. 521. & sequentibus, ac 686.* materialis inest actibus tam externis, quam internis per *n. 521. & sequentes.*

Subiectum malitiæ formalis intrinsecum est ipsa materialis malitia ejusdem, quod subiectum potius dici solet materiale peccati, subiectum vero immediatum, seu inhesionis extrinsecum est ipsa voluntas actum eliciens, subiectum immediatum malitiæ materialis (cum hæc sit propria

pria cuiusvis actus, sive interni sive externi) sunt eadem potentia quæ dictos actus eliciunt, & respiciunt. Unde malitia formalis solum denominative convenit actibus potentiarum distinctarum à voluntate e. g. in intellectu malis cogitationibus, suspicionibus, judicijs temerarijs, hæresi &c. in sensitiva phantasiæ imaginationi turpi; in sensualitate, seu appetitu sensitivo appetitionibus rerum malarum, delectationi morosæ præsertim venereæ; in potentijs, & membris externis, ut illicita, aut ex fine illicito

voluntariè videre, audire, gustare, loqui, tangere, ambulare. Ratio est, quod formalis malitia sit ipsissima actualis libertas formalis, hæc autem immediate recipitur in sola voluntate, ab illa velut forma extrinseca actus cæterarum potentiarum libere imperati extrinsece dominantur liberi, ac peccaminosi. Expedita prima parte articuli, de secunda copiosius est agendum, quæ cum plurima complectatur, eam in plures

§§. charitatis gratia partemur.

§. I.

*Ad quenam actuum genera revocantur peccata interna,
& quæ series actuum regulariter interveniat,
dum interne peccamus.*

798. **O**Rdior à secundo. Primo, sensus externus per suum actum v. g. visionis, aut auditionis &c. aut alia causa excitat in potentia imaginativa imaginationem objecti sensibilis, delectabilis, aut huic contrariam puta molesti. Imaginatio ob naturalem, quam habet cum intellectu connexionem producit sui speciem impressam, quæ cum eodem intellectu de eodem objecto sensibili efficit cogitationem, seu cognitionem, & primo quidem secundum rationem inferiorem quatenus intellectus illud objectum cognoscit præcise ut est delectabile sensui, aut molestum, deinde secundum

rationem superiorem, seu ut est peccatum per *nu.* 797.

Secundo, ex imaginatione phantasiæ in appetitu sensitivo pro varietate objecti sensibilis nascitur amor, vel odium; delectatio, aut tristitia, aut motus iræ &c.

Tertio, sequitur in intellectu cogitatio proponens idem objectum modo proxime insinuato.

Quarto, ad propositionem factam ab intellectu sequitur in voluntate motus similis facto motui in appetitu sensitivo, nempe amoris, aut odij &c. qui si feratur in objectum præcise ut propositum secundum

dum rationem inferiorem, caret peccato: si vero tendat in illud ut propositum secundum rationem superiorem, velut contrarium legi, ac rectæ rationi, motus voluntatis est illicitus, isque efficax, aut inefficax consensus dicitur. Vide actuum voluntatis species plerasque efficaces, ac inefficaces declaratas a num. 512. ad 520. De consensu autem à num. 537.

Actuum allata series exemplificatur: delectatur quis re mala e.g. copula. Actus primus est imaginatio orta ex speciebus sensitivis copulæ versans circa illam tanquam sibi præsentem. Secundus actus est delectatio appetitus sensitivi commovens in carne Spiritus genitales. Tertius actus intellectus cogitans copulam, & de ea discurrens. Quartus est actus voluntatis copulam, vel concupiscens, & dicitur desiderium, vel præteritam approbans, & dicitur gaudium: vel præcisè voluntas sibi complacet in ipsa copula sine consensu in opus, & dicitur morosa delectatio.

Exemplum aliud in objecto molesto: Petrus loquitur contumeliosè contra Paulum: hic auditis contumelijs concipit imaginationem, quæ representat easdem, ut molestas, hinc appetitus sensitivus irascibilis insurgit adversus Paulum: sequitur mox intellectus exhibens gravitatem injuriæ concludit ultionem: hinc, si voluntas consentit in vindictam, dicitur propositum, aut desiderium; si vero simplici complacentiâ se occupet circa vindictam quin eam intendat inferre, hæc complacentia vocatur delectatio morosa.

799. Ex his deduco primam partem §, videlicet omnia peccata interna revocari ad triplicis generis actus voluntatis, ad gaudium, desiderium, & delectationem morosam. Ratio quia omne peccatum internum, aut est voluntas approbans malum præteritum, & sic est gaudium, aut est intentio efficax seu propositum opere explendi absolutè, aut conditionatè, & sic est desiderium efficax absolutum, vel conditionatum (quod malitiam desumit ab objecto suo, ac omnibus hujus circumstantijs prævisis; à quo probabiliter non differt specie desiderium inefficax per num. 587. ubi tamen dixi opinionem oppositam stantè per specifica diversitate esse tutam) aut est deliberata de re illicita complacentia, vel de licita displicentia, & dicitur delectatio morosa sic dicta non à mora temporis, cum momentaneè fieri possit, sed quod appetitus immoretur, sive quiescat in ipsa objecti delectabilitate, quin ultra progredi intendat.

A multis cum gaudio confunditur apud Sanch. lib. 1. Decal. cap. 2. n. 32. at esse inter se diversa præcipuè in materia venerea notant RR. Theologi apud Cardenas *Crisis Theolog. D. 41. num. 21.* quia potest quis aliquid approbare, quin eo se oblectet exemplo Christi summe gaudentis se pro mundi redemptione pati, & tamen non delectabatur morte, sed tristabatur, quæ tristitia fuit non in solo sensitivo appetitu, sed etiam in voluntate Pal. p. 1. tract. 2. D. 2. p. 10. §. 2. num. 6. in eo discriminans gaudium à delectatione, quod illud sit complacentia approbativa boni possessi, tendatque in rem prout est in se, delectatio vero non

non respiciat rem prout est in se, sed prout sibi est utilis, & conveniens, ac de ea ut sic delectatur. Facendum tamen est, quod juxta S. Th. 1. 2, q. 31. art. 3. in Corp. gaudium sit quædam species delectationis per n. 515.

Delectatio morosa in eo differt à desiderio inefficaci, quod hoc tendat in objectum futurum sitque reperibile sine delectatione, & vicissim, delectatio vero fertur in objectum præsens, unde cum affectus præsens, qui fertur e.g. in fornicationem, ut præsentem, magis mentem inebriet, quam affectus, qui fertur

in fornicationem ut futuram, siquidem magis animum titillat objectum præsens, quam absens, idcirco morosa delectatio cæteris paribus magis opponitur castitati in re venerea, quam inefficax desiderium; efficax vero est gravius delectatione, quia illud quantum est de se fertur ad actualem fornicationem ut est in se, nec præscindit à circumstantijs, secus delectatio morosa, ac secundum aliquos etiam desiderium inefficax, quos lege citatos n. 587.

Versu Respondeo primo. Unde hi duo affectus sunt pares in Cæteris

Card. n. 59.

§. II.

An sit licita morosa delectatio de cogitatione rei malæ?

800. **M**orosa delectatio est simplex complacentia voluntaria de re licita, aut illicita sine intentione eam opere implendi: definitio colligitur ex n. 799.

Cogitationes sunt aliæ imaginativæ de rebus malis, quas elicit phantasia, seu sensus internus communis; aliæ intellectus, seu Spirituales. Utraque est Speculativa, aut practica; utriusque natura est declarata à num. 82. Hæc cogitationis divisio est scitu necessaria præsertim in materia venerea; ut fuscè ibi ostensum est.

Ad cogitationes imaginativas excitantur in appetitu sensitivo passiones, seu

alterationes: quædam sunt vel mere naturales ex naturalium qualitatum dispositione, ut calere, frigere, famere, sitire, pigrescere, torpescere. Aliæ sunt sensuales; has excitat imaginatio proponens objectum oblectans, aut contrarium molestans: hujusmodi motus in appetitu sensitivo excitati sunt communes hominibus, & brutis. Motus vero excitati in appetitu rationali ad cogitationem intellectus, quæ idem objectum conveniens rationi, representatur, dicuntur rationales, ut motus amoris, odij, tristitiæ, iræ, delectationis &c.

Tam sensuales, quam rationales sunt triplicis generis: motus primo primi,

Eccc 3

mi, secundo primi, secundo secundi. Primo primi prævertunt omnem advertentiam intellectus, & ideo sunt indeliberati. Secundo primi sunt semideliberati, id est, sequuntur ad imperfectam cogitationem intellectus, qualis datur in semidormientibus, semiebrijs, distractis, aut ex vehementia passionis turbatis. Secundo secundi sunt plene deliberati, de his motibus vide *num. 100. & sequentes*. Indicia autem quando motus præfati sint aut non sint plenè liberi, allata sunt *num. 540.*

801. Respondeo ad quæstionem in §. positam nulla cogitatio sive imaginativa, sive intellectus in se, & secundum se considerata est moraliter mala, sed naturalis, quia tam phantasia, quam intellectus naturaliter rendit in objectum suum, illa quidem in illud ut conveniens, aut disconveniens sensitivo appetitui, hic vero in idem ut verum, quod æque reperitur in rebus licitis, ac illicitis, estque intellectui æque bona veritas in rebus malis, ac in bonis, eamque cognoscit etiam DEUS, & Beati.

Hinc in nobis secundum se sunt indifferentes, proinde ex imperio seu consensu voluntatis possunt evadere moraliter bonæ, aut malæ; assumptæ ex fine bono v. g. studendi, docendi, dolendi de peccatis &c. sunt bonæ, directæ ad finem malum fiunt malæ mortaliter, aut venialiter pro gravitate, aut levitate finis mali.

Ratio responsionis constat ex terminis. Huc spectat doctrina à *n. 573.* de moralitate mediocorum, & finis invicem comparatorum.

Infero primo, delectationem de co-

gitatione speculativa, seu de ipsa speculatione objecti etiam pessimi esse per se licitam, ita omnes, quia cognitio veritatis in objecto malo est bona, ergo delectatio voluntariè concepta de cognitione veritatis etiam est bona, ut patet in DEO cognoscente peccata nostra, & delectante se de tali cogitatione Pal. *p. 1. tract. 2. D. 2. p. 10. §. 1. n. 2.*

Infero secundo, delectatio de rei illicitæ modo, quo facta est, aut inventionem, aut artificium, quo e. g. fur est rem furatus, aut sicarius occidit, aut quis scæminam seduxit, aut abduxit &c. per se est immunis ab omni culpa, cit. Pal. *n. 3.* quia objectum delectationis non est malum, sed bonum, nempe dexteritas, velocitas, ingeniosâ excogitatio, fortitudo, aut eventus inopinatus. Vide de hoc *n. 114.* Unde sæpe accidit, quod ad eventus alias nobis displicentes excitetur in nobis licitus risus, ac oblectatio ut dum spectamus alicujus ex præcipitio casum, etsi ex eo sit graviter læsus, aut dum narrantur furta, fraudes, insidiæ mirâ dexteritate patrata, aut instructæ. Ratio quia risus, ac oblectatio est de modo inusitato casus, furtorum &c. de se non malo, cit. Pal.

Dixi *per se*, quia per accidens delectatio potest esse leviter, aut mortaliter mala; leviter si sit otiosa, curiosa, levis ad nullum finem honestum ordinata; mortaliter, quando est conjuncta cum proximo periculo alterius delectationis graviter veritæ, aut consensus in eam Hinc.

802. Infero tertio, delectationem voluntariam de cogitatione imaginativa, aut intellectiva practica de rebus veneris, alijs-

alijsve graviter illicitis, plurimum commovente Spiritus carnales, aliamve passionem e. g. vehementes motus vindicationem esse practicè mortaliter illicitam, ita Tambur. *lib. 10. Decal. cap. 1. nu. 8.* non quia cogitatio ejusmodi in se sit mala, siquidem in se spectata est mera presentatio rei illicitæ, atque adeo si delectatio speculativa susteret in sola imaginatione, & cogitatione careret omni culpa sed ob annexum periculum libidinosa commotionis, est enim moraliter impossibile, ut sistat delectatio speculativa in ipsa imaginatione, aut practica cogitatione rei turpis sed ob sympathiam, & connexionem potentiaram vehementer concitat motus inordinatos Spiritusque genitales potenter commovet, hi autem sic commoti de se ad pollutionem determinant juxta decisam *n. 82. ad 95.*

Quid dicendum, dum quis est dubius, an delectatio sit purè speculativa, seu de sola cogitatione, vel vero sit practica, sive de re mala cogitata. Resolutionem hujus merito vocat Pal. *num. 5.* difficillimam, & periculosissimam ob dignoscendi incertitudinem. Respondeo cum Sanch. *lib. 1. Decal. cap. 2. nu. 7.* dum delectatio suboritur aut cogitas reflexè de cogitatione, aut non cogitas reflexè: si non, certum est delectationem non habere pro objecto cogitationem, cum nihil volitum, quod non præcognitum, est ergo tunc delectatio de ipsa re mala cogitata e. g. vindicta sumenda, aut fornicatione, verum exinde non sufficienter concluditur, quod delectatio sit de re cogitata mala ut mala est, quia juxta *num. 801. Vers. Infero secundo.* est

licita delectatio de eadem sub ratione boni.

Si autem reflexè cogitas de cogitatione, non est clarum indicium, quod nata inde delectatio sit de sola cogitatione, quia potest simul delectatio esse de ipsa re cogitata, ita Pal. *n. 5.*

Quare tunc aliud signum suggerit Sanch. nempe attendendum esse ad affectum, ex quo orta est delectatio, si enim ortum habet ex affectu ad rem cogitatam e. g. vindictam, fornicationem, est delectatio de re ipsa; si ex affectu ad ipsam cogitationem, delectatio est de sola cogitatione.

803. Verum si dubium sit de ipso ortu, an scilicet potius sit ex affectu ad rem cogitatam, vel vero ex affectu ad cogitationem, tunc Sanch. vult recurrendum ad occasionem, unde est orta cogitatio; si hujus occasio est honesta, ut si cogitas de objecto malo, quia audis Confessiones, vel studes, vel legis, vel prædicas præsumeris te oblectasse ex affectu ad ipsam cogitationem: si autem occasio est prava e. g. aspectus turpis, occasio sumendæ vindictæ, affectus turpis, aut otiosus, aut locutio inutilis, aut vana de re mala, est non leve indicium habere ortum potius ex affectu ad rem, quam ad hujus cogitationem, ita cit. Pal.

Postremus addit indicium tertium judicio suo manifestum ad discernendum, an oblectatio sit de puro artificio, vel vero etiam de re, eo casu est habenda reflexio utrum magis oblecteris artificio in rebus malis, quam in rebus honestis, etsi elegantioribus, ac subtilioribus, vel vero est æqualis oblectatio de artificio, sive

res

res sint mala, sive bonæ, in primo casu præsumitur delectatio de re prava, cui est annexum artificium, in secundo præsumitur delectatio de solo artificio.

Ex hac doctrina deducit ex Salas sequentes præsumi se oblectasse non de artificio, sed de rebus, qui prætextu artificij libentius legunt carmina de obscœnis, quam de honestis æque eleganter compositis, aut minori aviditate hæc, quam illa, aut libentius audiunt turpia, quam honesta.

Secundo illos, qui libentius, ac frequentius sermocinantur de secretis partibus corporeis, de harum morbis, medicinis, vestibus, alijsque ad illas pertinentibus ad risum moventibus, convinci latentis delectationis carnalis.

Tertio illos, qui facile plura detorqueunt in turpes sensus, aut utuntur metaphoris rerum turpium.

* * *

§. III.

An delectatio morosa solius rei mortalis cogitata sit mortalis.

304. **P**rima opinio attributa Martino de Magist. apud Pal. 1. p. tr. 2. D. 2. p. 10. § 2. num. 1. Sanch. lib. 1. Decal. cap. 2. num. 8. universim negat etiam de materia venerea, nulla enim virtus videtur jubere sub mortali reprimere motus nisi efficaces, & causantes opus. Hæc opinio rejicitur ab omnibus cum S. Th. 1. 2. quæst. 74. art. 8. & alibi eamque Sanch. post Azor vocant temerariam.

Secunda universim affirmat de omni objecto mortaliter vetito sive jure positivo, sive naturali quocunque ita Valent. 1. 2. D. 6. quæst. 4, p. 4. ad fin. Azor p. 1. Instit. Moral. lib. 4. cap. 6. quæst. 1.

Tertia, Vasq. 1. 2. D. 111. cap. 3. etiam fateatur, quod efficax voluntas in universum sit mortalis de objectis mortalibus jure naturali prohibitis, negat tamen quod delectatio de omnibus ejusmodi cogitatis operibus sit mortalis, dummodo non sit de illis qua ratione peccatum sunt, sed tunc esse mortalem quando malitia delectationis ex se est notabiliter deformis, & opposita alicui virtuti. Nam in principijs Vasq. ut vidimus num. 442. & 505. malitia ex objecto, & circumstantijs non æqualiter derivatur in actum internum inefficacem, qualis est delectatio, ac in internum efficacem, efficax enim est causa operis, secus inefficax, hæc enim secundum se primario,

&

& non ex opere ipso mala est. Exemplo probat hanc diversitatem inter affectum efficacem, & inefficacem, sic statuens uxorem ducere, & ad eam accedere, ac cum ea delectari habet efficax propositum, quin hoc sit mortale, è contra peccat mortaliter, si actu se oblectet morosè de accessu illo venereo: Religiosus proponens absque licentia erogare magnam summam peccat mortaliter contra jus naturale, attamen non fit reus mortalis, si cogitatione verferet eandem summam, seque delectat in ejus erogatione propria autoritate, pluribus exemplis firmat *cit. c. 3.* priorem partem sui asserti, cuius dat rationem *c. 4. num. 15.* quod, cum delectatio non desumat malitiam ab opere, utpote hujus non causa, non debeat esse mortalis, esto opus sit mortale, è contra voluntas efficax operis cum sit causa hujus, semper est mortalis: posteriorem partem ostendit allatum exemplum de proponente ducere uxorem, quod est licitum, cui tamen delectatio morosa de copula est mortaliter illicita ob magnam deformitatem cum castitate. Alia exempla adducit in alijs materijs *c. 4. à num. 16.*

Quarta opinio distingui inter prohibita jure naturali, & inter prohibita jure positivo: delectatio de prioribus semper est mortalis, non item de posterioribus, *Less. Lib. 4. de Just. c. 3. n. 113. & 115. Vasc. D. 110. c. 2. Pal. nn. 22. Sanch. num. 10. ex communi.* Ubi dat differentiam inter delectationem de prohibitis jure naturali, & solo jure positivo, quod malitia, cum sit de eorum substantia, quæ jure naturali prohibentur, nequeat ab his separari, proinde de-

R. P. Karch, Diss.

lectatio capta de eorum substantia pro objecto habeat ipsam malitiam mortalem, è contra actus vetiti solo jure positivo intrinsece, seu in substantia careant omni malitia in se, & duntaxat sunt mali extrinsece, seu ideo præcisè, quia sunt prohibiti, à qua circumstantia cum intellectus possit præcindere, sequitur, quod voluntas de illis presentatis ut præcisus possit se delectare sine culpa, Hæc ratio est etiam Pal. Less.

Vasq. licet amplectatur horum sententiam impugnat tamen rationem allatam: ideo enim, inquit, die jejuniij delectans in cogitata cœna, & esu carniium non peccat, quia delectatio capitur ex substantia cœnæ, ac esus carniium, quæ quid bonum est: sed hæc eadem ratio potest habere locum in vetitis jure naturali: Religiosus enim potest se apprehendere sub eo statu, in quo actus conjugalis est illi in substantia illicitus, ergo licet jure naturali pro statu Religioso sit illi opus pro statu Religioso sit illi opus prohibitum, consequenter etiam voluntas efficax, delectatio tamen morosa licebit illi de actu conjugali apprehenso pro statu, in quo actus conjugalis illi licitus sit, aut foret.

Ipsè ergo ex suo superius insinuato principio docet ideo de rebus jure positivo vetitis delectationem morosam non esse mortaliter illicitam, quia delectatio utpote simplex affectus non accipit malitiam ex opere externo, circa quod versatur, sed si est mala, habet malitiam secundum se oppositam alicui virtuti, qualem saltem lethalem non habet delectatio de actibus jure positivo vetitis, esto habeat actus efficax.

FFF

Restat

Restat modò decidere, quid sentiendum de relatis his quatuor opinionibus. Ordinat à vetitis jure naturali, &

quidem primo de materia venerea, postea de distinctis ab illa, & tandem de rebus jure positivo inhibitis.

§. IV.

An delectatio morosa de re venerea semper sit moralis in Personis solutis.

305. **M**orosa delectatio de rebus venereis est voluntaria simplex complacentia de spectantibus ad veneream absque animo eas opere implendi conformiter stabilitis num. 799. & 800. nomine hujus venit carnalis delectatio ex copula, aut pollutione, aut ex commotis spiritibus in partibus generationi deservientibus per num. 721.

Dividitur in spiritualem, & corpoream, seu sensibilem: spiritualis est actus voluntatis sibi complacens in re venerea ab intellectu cogitata: si sit delectatio de ipsa cogitatione, an & quantum sit illicita, distinctè disserui toto §. superiore corporea est actus potentiae corporeae seu sensitivae; subdividitur in corpoream internam, & externam. Externa est delectatio potentiae tactivae, seu est potentiae sensitivae externae sensatio habens pro objecto carnis alterationem, id est, commotionem spirituum venereorum, tactus impudicos, pollutionem, copulam, imò etiam tactus de se pudicos, amplexus, oscula (tactus enim est sensus externus diffusivus non tantum per partes ve-

rendas, sed totum corpus) delectatio itaque externa sensibilis luxuriosa est actus physice elicitus à potentia externa tactiva, causa coëfficiens sunt ipsi carnales spiritus intra ipsam cutem excitati, hósque simul habet pro objecto. Ejusmodi externa delectatio per transmissam à se speciem in sensum corporeum internum communem producit cognitionem, sive cogitationem imaginativam, seu phantasticam, ad quam appetitus sensitivus internus exardescit, id est, elicit delectationem internam corpoream de eadem spirituum commotione, ac delectatione externa.

Aliquando ad externam delectationem determinat ipsa hæc interna delectatio corporea excitata ab actu imaginativo representante objectum venereum modo delectabili, quam representationem producunt species relictæ à præterita imaginatione.

Hinc constat esse difficillimum discernere delectationem spiritualem à sensitiva, seu corporea propter individuum utriusque Societatem in nexu potentia-

zum fundatam, ut insinuavi num. 802. Pal. num. 6. nequit enim voluntas se oblectare spiritualiter sine pravia intellectuali cogitatione objecti delectabilis spirituali, hæc in corpore naturaliter non est dabilis sine pravia phantastica imaginatione de eodem objecto, ad hanc autem illico excitatur appetitus sensitivus, hic facillimè ob Sympathicam connexionem excitat potentiam commotricem spirituum causantium delectationem externam, dum est materia venerea, si autem est objectum aliud e.g. vindicta, commovet alios humores v.g. in ira Spiritus biliosos, sive sanguinem bullientem ad vindictæ sumpcionem.

Non minus arduum est in materia veneris discernere delectationem speculativam à practica, ubi per speculativam intelligitur orta ex speculativa cogitatione intellectûs, per practicam vero, quæ sequitur ad cogitationem practicam, Cardenas *Crisis Theolog.* D. 42. num. 12. cuius gradus, ac differentia à speculativa sufficienter est declarata à num. 82. eaque est scitu necessaria, præsertim in materia ista lubrica. His præmissis.

806. Dicendum est quod delectatio morosa tam spiritualis, quam corporæ, tum interna, tum externa de re venerea mortali est peccatum mortale, ita contra primam sententiam relatam num. 804. tenent cæteri, inter quos etiam Vasq. D. 109. c. 3. & D. 111. c. 4. num. 19. & supponit tota D. 12. ubi probat c. 2. delectationes morosas specie differre ab opere venereo, & D. 114. c. 2. tam in viduis, quam sponfis de futuro eas damnat peccati mortalis. Probatum cum Car-

denas D. 41. num. 65. ex 5. ad Galat. ubi inrer opera carnis ponitur etiam immunditia, ac impudicitia, sed delectatio morosa est immunditia, vel impudicitia cordis, ergo. Ratio est desiderium efficacax fornicationis est lethale, ergo etiam inefficax, ergo & delectatio morosa, hæc enim per num. 799. magis apta est commovere Spiritus venereos, quam inefficax desiderium.

Amplia conclusionem ad delectationem spiritualem solius voluntatis de re venerea illicita seclusâ omni delectatione corporeâ internâ, ac externâ, huiusque periculo, ac independenter ab habitudine, quam habet spirituum commotione, nempe esse mortaliter malam solutis, Cardenas, D. 41. num. 109. & 115. dicens esse omnium (verum contradicere Martinum de Magist. liquet ex nu. 804.) eamque indicat Vasq. D. 114. n. 2. Ratio est, quod non minus sit contra lumen naturale complacere de pollutione, Sodomia, bestialitate etiam absque delectatione sensibili, quam sit gaudere de vulneratione Petri ut noxia Petro facta ab amente, sed istud gaudium est contra charitatem, ergo etiam complacentia voluntatis de re venerea est contra castitatem eadem ratio probat de delectatione corporea interna separata ab omni commotione sensus externi.

Confirmatur aliàs sequeretur conjugatum se licitè posse delectare delectatione internâ venereâ de copula Sodomitica, aut cum non sua &c. si malitia delectationis internæ unicè desumeretur ab habitudine ad commotionem spirituum, quia commotio spirituum conjugatis non est

F f f 2

gravi

graviter illicita etiam in absentia conjugis secluso pollutionis periculo.

807. Dicendum secundò delectationem purè spiritualemente de objecto venereo licito, quam non comitatur ulla delectatio sensibilis interna, aut externa, secluso periculo commotionis aut consensus non esse illicitam, ita Sanch. *Lib. 1. Decal. c. 2. num. 34.* Idem dic de gaudio purè spirituali approbante actum venereum præteritum conjugalem, Cardenas *num. 130. & seq.* Sanch. *Lib. 9. de Matr. D. 47. num. 1.* contra Pal. *p. 1. tr. 2. D. 2. p. 10. §. 2. num. 6. & 7.* Ratio, quod delectatio de objecto licito non possit esse illicita titulo objecti, sed delectatio purè spiritualis supponitur habere pro objecto actum venereum in se licitum, ergo titulo præcisè huius delectatio nequit esse illicita, sed etiam non potest esse illicita propter aliquem suum effectum illicitum, qualis est delectatio corporea tum interna, tum externa, & commotio spirituum, quia conclusio supponit omnia hæc abesse, uti etiam eorumdem periculum. Idem argumentum applica gaudio vidui de copula præterita conjugali.

808. Infero primo nulli soluto etiam sponso de futuro est licita delectatio sive interna, sive externa corporea, nec spiritualis habens annexam corpoream. Idem dic de gaudio.

Ratio de corporea est, quod jisdem sit illicitum opus, ergo etiam delectatio corporea venerea, hæc uti & cogitatio imaginativa de rebus turpibus à natura est ordinata ad generationem. Unde etiam spiritualis est mortaliter illicita Sponsis, & viduis habens pro objecto delectatio-

nem corpoream, & commotionem spirituum, quia hæc existunt de præsentia, quo tempore non licent illis, ergo nec licita est delectatio, aut gaudium de jisdem. Cardenas à *num. 67.*

Infero secundò Sponsis de futuro, licet sit licitum desiderium copulæ futuræ in conjugio, & viduis gaudium de præterito usu conjugij, cum tam illud, quam hoc habeat objectum in se licitum, si tamen operentur commotionem spirituum consequenter delectationem sensitivam, ratione huius operationis eisdem illicitum evadit desiderium, & gaudium: hoc, & non plus probat ratio sententiæ oppositæ nobis.

Cæterum si abest periculum commotionis, ac delectationis corporeæ, uti abesse videtur, si gaudium, aut desiderium sit breve, nihil evincitur contra nos, at si diu duret alterutrum excusare non possum à Manifesto periculo commotionis spirituum, consequenter nec à peccato mortali, quod nec Sanchez excusaret.

809. Monui *num. 799.* delectationem à pluribus confundi cum gaudio, idque frequenter in materijs non venereis, at in his melius distingui, in quibus delectatio communiter sumitur pro oblectatione sensibili externa, vel interna, ac pro oblectatione voluntatis sensibili associata, gaudium autem est approbatio voluntatis boni possessi absque sensibili delectatione. Carden. *D. 41. num. 21.*

Circa modum loquendi Sanch. *cit. c. 2. num. 32.* ponentis differentiam inter delectationem voluntatis & delectationem sensitivam, quod utraque sit de bono præsentia possessio, vel secundum rem,

rem, vel secundum cognitionem; unde cum sensitiva dependeat ab imaginatione impotente ullam ponere conditionem, quia in conditionalibus est quaedam affirmatio, & negatio, æquivalet enim cuidam antecedenti, & consequenti, sic conditionalis ista: *Si homo est animal, est sensibilis.* Æquivalet isti: *homo est animal, ergo est sensibilis.* Item in jisdem intervenit quaedam præcisio unius rationis ab alia, sic in materia nostra: *si hæc foret mea uxor, vellem illi copulari,* ubi fit præcisio malitiæ reperta in copula cum non sua per appositionem conditionis, si femina esset sua: imaginativa autem communis nobis, & brutis nequit præcindere. Et ideo voluntas potest ferri in copulam futuram sub conditione auferente malitiam, consequenter de eadem sic præsentem in apprehensione licite delectari. Vide Pal. *cit. num. 6.* negantem imaginativam non posse ferri, ac præsentare objectum conditione vestitum, nec requiri ad id discursum, affirmationem & negationem, sed sufficere apprehensionem, qualem putat reperiri etiam in brutis.

810. Circa, inquam, hunc loquendi modum Sanchezij duo observat Cardenas *num. 70.* Primum est, quod etsi sensitivus appetitus tenderet sub conditione in actum venereum, adhuc delectatio esset lethalis, quia cum sit præsens immutat corpus, estque inchoatio coitus, aut pollutionis. Secundum est, quod non sit propriè verum etiam voluntatem per delectationes ferri in objectum sub conditione, nam delectatio fertur in objectum ut præsens secundum rem, aut

apprehensionem, cognitum autem sub conditione, non cognoscitur ut præsens, sed ut sub conditione futurum: unde cum sic cognitum sit conditionate in se futurum, ut vero cognitum sit objectivè præsens, potest unus, ac idem actus esse desiderium inefficax, ac delectatio: ut terminatur ad objectum sub conditione futurum est actus desiderii, delectationis verò, ut terminatur ad objectivè, seu in cognitione præsens. Igitur dum concurrunt illa duo predicata, futurum realiter, & præsens objective, volitio quæ respiciens futurum dicitur à Philosophis desiderium, quæ verò respiciens rem eandem ut objective præsentem dicitur ab jisdem complacentia, gaudium, delectatio.

Ex hac secunda observatione resolvitur quæstionem illam in materijs non luxuriæ e. g. hanc an desiderium inefficax terminatum ad objectum malum, sub conditione quod non sit malum, sit peccatum mortale v. g. *vellem occidere Petrum, si non esset peccatum:* Resolvit, inquam, beneficio distinctionis, fore mortale desiderium, si habet annexam delectationem de cogitata Petri occisione, aut displicentiam subjecti, seu de vita Petri, quia sic est odium Petri, vultque illi malum ut malum est; non fore mortale seclusâ dictâ complacentiâ, aut displicentiâ: quapropter inefficax desiderium pollutionis sub conditione, si ea liceret, caret culpâ seclusâ delectatione præsentem.

Dices contra illationem *primam num. 808.* Sponsis est licita delectatio sensitiva orta ex amplexibus, ac osculis etsi ea sit inchoatio copulæ ac in alijs solutis mortalis, quia sponsalia sunt inchoa-

tum matrimonium ; quale videtur illam delectationem purgare à labe mortali secluso periculo copulae, aut pollutionis, aut consensûs, ita Sanch. *Lib. 9. de Matr. D. 46. num. 48 & seq.* Respondeo me in tractatu Canonistico de *Matrim. num. 99.* negasse cum Perez de *Matrim. D. 8. S. 6. num. 7.* quia copula est illis mortaliter illicita, ergo etiam sensitiva venerea delectatio utpote ex natura sua ordinata ad copulam.

811. Quares an appetitûs sensitivi delectatio cum commotione corporis sit mortalis, si non sit procurata, nec adfit expressus in eam consensus, sed eam positivè non reprimat patiens, cum possit, nec adfit periculum pollutionis, aut alterius mortalis consensûs. Multi affirmant cum Vasq. relati *num. 102.* ejusmodi enim non coërcitio est tacitus, ac virtualis consensus, qualis sufficit ad peccatum mortale. Multi vero negant cum Cajet. apud Sanch. *lib. 1. Decal. c. 2. num. 13.* ubi utrosque probabiliter loqui existimat, in praxi tamen prioribus adhæret, eamque fere semper esse veram practicè, nisi saltem positivam habeat displicentiam de tali commotione, ac delectatione, Pala autem *p. 1. tr. 2. D. 2. p. 10. §. 5. num. 3.* etsi fateatur primam esse valde probabilem, probabiliorem tamen judicat secundam, quia motus omnes ejusmodi à natura excitatos positivè reprimere est impossibile, aliquos difficillimum ; proinde negat, quod se

habens negativè tacitè consentiat, sed duntaxat eos permittit: si quis tales motus excitavit, tunc omnino sub mortali tenetur ad positivam repressionem.

Respondeo me sequi viam mediam, teneo cum primis in assuetis rei venerea, cum secundis seclusa tali consuetudine, de quo jam differui *cit. num. 102.*

Dubitas utrum hæc non repressio in jis, in quibus non est periculum consensus juxta secundam opinionem, sit peccatum veniale. Negant aliqui cum Bona. apud Pal. *num. 5.* at melius ille *num. 6.* cum Sanch. *cit. in fin.* & communi affirmat quia continent aliquam inordinationem, siquidem incitant ad copulam, quam etsi sub mortali sit obligatio vitandi, non tamen est par obligatio à natura excitatos motus comprimendi secluso periculo in eam consensûs.

Limitat assertum suum Pal. *num. 7.* excusans etiam à veniali, dum non repressio fit ex necessaria, aut utili causa tibi, aut alteri, ut si audis Confessiones, Legis, Studes: loqueris urbane cum femina, equitas, aut times ne incidas in turpiores tentationes, aut ne gravius tenteris, etsi adfit periculum pollutionis, dummodo absit periculum consensus, consentit Vasq. *D. 108. c. 3. in fin.* quia, inquit, licet jis conveniat aliqua ratio indirecti voluntarij, non tamen illa obligat

omitti eorum causam necessariam, honestam, aut utilem.

* *
*

§. V.

An delectatio morosa conjugatis extra copulam in praesentia, aut absentia conjugis sit licita, ubi plura morventur, ac dissolvuntur.

812. **Q**uaeres primo, an conjuges extra coitum praesente, aut absente conjugate licite se possint oblectare, ac si in ipso coitu essent, proinde non solum delectatione voluntatis, sed etiam appetitibus sensitivi, & quidem etiam haec contingat cum aliqua alteratione, ac commotione pudendorum. Navar. *Summa cap. 16. num. 10.* damnat mortalis aequae, an in viduis, Respondeo probabiliter eos liberari à culpa mortali, quia ob matrimonium illis licet copula, ergo delectatio morosa etiam sensitiva nequit esse in illis mortalis, dum se oblectant, sive alter sit praesens, sive absens, utrobique enim manent conjuges; vidua autem non est conjux, idcirco ab hac non est argumentum ad conjuges.

Uterius admitto non peccare mortaliter, si ex mutuis tactibus excitant delectationem, dummodo non sit vehemens commotio, & connexa cum pollutione per copulam inevitabili, ita Vasq. *1. 2. D. 13. cap. 2. in fin.* non excusans à mortali conjugem se ipsum provocantem ad venerem, non enim est actus conjugalis utpote non exercitus cum conjugate, nec ortum habet ex conjugali actu adhuc cogitato. Nihilominus pollutio-

nis periculo secluso conjux se ipsum tangens libidinose in pudendis, etiam sequatur aliqualis commotio, liberatur à mortali per Sanch. *lib. 9. de Matr. D. 44. num. 16.* Perez *de Matr. D. 54. S. 2. num. 6.* Gobat *tract. 10. num. 658.* restringit cum Vasq. ad casum, quo sperat brevi conjugem adfuturam animo coeundi. Extra hanc occasionem Dicastill, *de Matr. D. 9. num. 189.* adharet Vasquez, quia actus libidinosus extra occasionem non est indifferens, sed per se ordinatus ad pollutionem quam opinionem securus sum *in Tract. Canonist. num. 416.* opposita in praxi est periculosa, nisi obiter fiat.

813. Quares secundo, an conjuges voto castitatis ligati licite se venerè oblectent. Secundo, an licita sit venerè delectatio conjugati emittenti votum castitatis absque consensu alterius. Tercio, quid si in conjugibus sit copula illicita ob superveniens impedimentum extrinsecum, ut si ambo, aut alter affinitatem contraxerit, an ipsorum etiam sit vetita carnalis delectatio.

Respondeo generaliter ad prima duo affirmative si votum non sit absolutum, sed restrictum ad actum externum
e. g.

e. g. non accedendi uxorem, quo casu delectatio morosa non est materia voti, Valq. *D. 112. num. 9. & 10.* Pal. *p. I. tract. 2. D. 2. p. 10. §. 2. num. 13.* si autem votum sit illimitatum.

Respondeo ad primum, illicitam esse illis delectationem de copula habita, aut habenda quia voto castitatis contrariatur omnis delectatio sensibilis venerea, ita Sanch. *lib. 9. de Matr. D. 44. n. 25.* Valq. *cit. num. 10.* Pal. *num. 12.* contra aliquos apud Sanch. *num. 20.*

Respondeo ad secundum etiam negative cum citatis contra aliquos, nam etsi tali non sit absolute vetita copula, cum teneatur reddere, vi tamen voti debet abstinere ab omni delectatione carnali, quantum est ex se, seu fieri potest citra injuriam alterius.

Respondeo ad tertium, negative cum Sanch. *n. 21.* Pal. *n. 13.* quia hoc impedimentum est extrinsecum arcens duntaxat à delicti petitione in poenam delicti, ergo non debet extendi ad delectationem. Idem dic si copula propter salutis, aut abortus periculum sit illicita.

814. Quæres tertio, cum conjugii dubio de valore matr. sit interdicta debiti petitiõ, an etiam inhibita sit delectatio sensitiva. Respondeo affirmative cum Sanch. *num. 24.* Pal. *num. 15.* quia dubius de valore matrimonij non habet jus ad ullas delectationes, nisi quantum est necessarium ad servandumius alterius conjugis, cui reddere debet, quo casu est illi licita, secus extra casum redditionis, unde tali non licet sensuivè delectari sub conditione, si alter petat: quia conditio non purificata, sicut facit copulam illicitam, ita etiam sensibilem delectatio-

nem. Secus delectationem voluntatis, aut gaudium, siquidem etiam solatis est licita spiritualis delectatio, aut gaudium de accessu ad feminam, si esset sua, cit. Sanch.

815. Quæres quarto, Estne lethalis culpa in conjugè, qui in actu conjugali aspicit, aut imaginatur sibi alterius personæ pulchræ feminae, aut viri faciem. Respondet Sanch. *D. 17. nu. 6.* affirmative si aspectus, aut imaginatio sit personæ carnaliter dilectæ, id est, inquit, Sporer *tract. 1. Proæmiali cap. 6. num. 44.* efficaciter desiderantis eam hic, & nunc habere loco conjugis aut morose se oblectantis in imaginatione illius personæ quasi præsentis loco conjugis.

Ratio quia in primo, causa est adulterium propter efficaciam actus, in secundo vero est delectatio de objecto lethaliter malo, imò etiam hanc esse contra fidem matrimonij, proinde adulterium docet Valq. *D. 114. in fin.* addens tamen sibi hoc non esse certum, unde oppositum ut probabile defendit, Tamb. *per num. 506.* & tradit, Pal. *§. 4. num. 4.*

Si vero aspectus, ac imaginatio non versetur circa personam carnaliter dilectam, sed ut naturaliter delectantem ratione pulchritudinis, formæque amabilis, non agnoscat lethalem culpam, etsi id faciat ut sic exciteur ad copulam conjugalem, Sanchezium sequitur Sporer, mihi vero placet mens Gobat *tr. 10. num. 669.* simpliciter reprobantis ob apertum periculum carnalis dilectionis erga personam cogitatum, reprobat etiam Cardenas *Crisis D. 42. num. 44.* refutans assertum Sanchez non agnoscentis lethali-

lethale in conjugato, qui in sola pulchritudine feminae ita delectaretur, ac posset in cogitatione arboris pulchrae delectari ut, vel sic ad copulam conjugalem excitaretur.

Ratio est quod cogitatio pulchritudinis non excitet ad copulam conjugalem, nisi excitet Spiritus carnales, hos autem

eatenus commovet, quatenus cogitatur pulchritudo feminae, ut suae carni delectabiliter conveniens, ergo non delectatur in sola pulchritudine, sed etiam in delectabilitate objecti, è contra cogitatio arboris pulchrae non commovet

Spiritus, nec excitat ad copulam.

§. VI.

An delectationes venereae sint ejusdem speciei cum opere.

§ 16. Certum est affectus efficaces e. g. desideria efficacia induere eandem speciem, quam habet ipsum opus externum, sic desiderans copulam cum soluta, conjugata: consanguinea persona DEO per votum castitatis dicata committit in affectu speciem fornicationis, adulterij, incestus, ac Sacrilegij. Difficultas igitur est, an mente versans unam ex his copulis, ac se morose delectans illarum aliquam e. g. copula cum conjugata malitiae contra castitatem, cui soli opponitur delectatio de copula cum soluta, addat in iustitiam adulterij, si cum consanguinea malitiam incestus contra virtutem pietatis, si cum Religiosa malitiam Sacrilegij contra Religionem. Ubi rursus conveniant omnes, quod si delectatio feratur in praefatas circumstantias speciem mutantis, evadat ejusdem speciei; cum opere, ut si quis habeat delectationem de copula habita, aut habenda cum conjugata ut

conjugata est, cum consanguinea ut consanguinea est &c. ita ut objectum movens non sit sola delectabilitas, sed etiam iniustitia &c.

Hoc autem nunquam contingere existimat Pal. p. 1. tract. 2. D. 2. p. 10. §. 4. num. 7. quia circumstantia conjugij, consanguinitatis &c. parum, aut nihil deservit delectationi, ergo circumstantia ejusmodi non movent ad delectationem, sed ab ijs intellectus praescindit, consequenter delectatio eas ut objectum non respicit, quod etiam faterur Sanch. lib. 1. Decal. cap. 2. num. 11. si delectatio non feratur in opus externum secundum totam suam malitiam apprehensum, ut si apprehendat feminam ut non suam, non tamen ut nuptam, aut DEO Sacratam &c. Delectatio non habet totum operis malitiam, sed duntaxat apprehensam, nempe simplicis fornicationis. Ejusdem sententiae est Sporet n. 24.

B. P. Karch, Diff.

Gggg

Du-

Duplex est sententia: una sustinens identitatem speciei moralis cum opere, ita Sanch. cit. Azor & alij; Altera negans cum Vasq. *D. 112. cap. 2. Less. lib. 4. cap. 3. num. 123.* eam pluribus argumentis roborans, Rhodes de peccatis *D. 1. quæst. 3. S. 3. §. 3.* Cardenas *D. 44. à num. 47.*

817. Respondeo mihi præplacere negativam Ratio est, quia delectationes quæ sunt duntaxat venereæ, solum respiciunt delectabilitatem veneream, sed circumstantiæ objecti e.g. adulterij, incestus &c. non sunt delectabilitas venerea, sed ratio injustitiæ in copula cum conjugata &c. ergo delectationes venereæ non respiciunt circumstantias objecti, consequenter ab his non specificantur, uti specificantur desideria saltem efficacia, feruntur enim in opus prout est in se cum circumstantijs acceptum.

Ex allata ratione Cardenas colligit *num. 50.* delectationes venereas internas esto non specificentur ab opere externo sumpto secundum circumstantias, specificantur tamen à delectabilitate operis externi, sola enim delectabilitas est illarum objectum formale, ergo specificantur ab objecto formaliter sumpto, id est, sumpto secundum rationem formalem moventem, quæ ratio est præcisè delectabilitas operis externi.

Dices pro sententia affirmativa: dum te oblectas cum conjugata in copula, placet tibi, & est grata copula cum conjugata, sed copula cum conjugata est copula adulterina, ab illa enim est inseparabile adulterium, ergo placet tibi, estque grata copula adulterina, sed compla-

centia in adulterina copula est in specie adulterij.

Respondeo concludere argumentum si placentia sit voluntas approbativa copulæ cum conjugata, talis enim placentia est voluntas operis; fertur enim in copulam cum conjugata ut tali verum delectatio venerea interna non habet pro objecto copulam cum conjugata, ut tali, seu reduplicative, sed fertur in copulam quæ fuit cum conjugata, respicitque feminam præcisè ut formosam, & à se amatam. Quamvis ergo in opere non sit separabilis una malitia ab altera, potest tamen separari in delectatione: idque bene probat exemplis cit. Less. sic videns suum inimicum malè tractari in loco sacro, si delectatur ejus calamitate, peccat peccato odij: non Sacrilegij, licet opus utranque malitiam contineat, quia cognitio loci Sacri non influit: similiter audiens verba faceta, quæ sunt simul contumeliosa, impura, ac detractoria, potest ijs delectari, quatenus risum excitant, quin delectetur iisdem, ut contumeliosis, impuris, ac detractorijs.

818. Quæres primo, an omnes delectationes venereæ sint ejusdem speciei, sive delecteris de copula humana naturali, sive Sodomitica, sive Bestiali, sive de Pollutione. Aliqui affirmant cum Dian. *p. 1. tract. 7. Resol. 48. & p. 2. tr. 3. Miscell. Resol. 34.* attribuentes suam opinionem Patri Vasq.

Verum hos Authores errasse in intelligentia opinionis Vasq. qui primus docuit diversitatem malitiæ delectationum venerearum à malitia operis externi. Doctrina Vasq. *num. 5.* consistit in hoc asserto: delectationes internæ venereæ sunt
in

in eadem specie cum opere luxurioso, id quo est delectatio, secundum totam malitiam, quæ in genere luxuriæ continetur in opere. Hinc cit. num. 5. concludit, quod delectatio de quovis genere fornicationis, nempe sive sit cum soluta, sive conjugata, sive consanguinea, sive rapta, sive DEO per votum dicata habeat eandem malitiam cum opere quatenus est contra castitatem in specie luxuriæ directe, hæc autem est malitia simplicis fornicationis, nam circumstantiæ diversa puta conjugij, consanguinitatis, voti &c. non sunt intra genus luxuriæ, siquidem non sunt delectativæ, ergo omnes delectationes venereæ de opere luxuriæ naturalis sunt ejusdem speciei.

Eodem modo pergit cit. loco Vasq. delectatio de opere luxuriæ contra naturam est ejusdem speciei cum opere, nempe secundum totam malitiam, quæ in genere luxuriæ continetur in tali opere externo, hæc autem est specie diversa à malitia operis externi luxuriæ naturalis.

Respond. nunc primo, delectationes morosas venereas internas de quacunque copula naturali, sive cum soluta, sive conjugata, sive voto castitatis ligata habere eandem speciem malitiæ simplicis fornicationis, proinde malitiam diversam à malitia operis. Ratio est, quia objectum totale delectationis est sola delectabilitas venerea, quæ reperitur in opere externo, sive copula, sed hæc est ejusdem speciei in quavis naturali copula, circumstantiæ enim allatæ annexæ copulæ non sunt delectabilitas venerea, proinde non movent, nec specificant delectationem,

nisi expresse sint volitæ per num. 816.

819. Respondeo secundo, delectatio quavis venerea de opere luxuriæ naturalis specie differt à delectatione quacunque de opere luxuriæ contra naturam, videlicet à delectatione de Sodomia, bestialitate, pollutione, & harum singulæ differunt specie ab alijs, Cardenas *Crisis Theolog. D. 44. à num. 36.*

Ratio est, ubi est delectabilitas venerea specie diversa, ibi est delectatio venerea interna specie diversa, sed delectabilitas venerea luxuriæ naturalis est specie diversa à delectabilitate luxuriæ contra naturalis: copula enim naturalis specie differt à copula contra-naturali in esse luxuriæ, ergo delectabilitas movens ad illas etiam differt specie una ab altera: rursus delectabilitas pollutionis differt specie à delectabilitate Sodomitica, & bestiali, ac vicissim, ipsa enim opera quibus inest specie differunt uti constat ex Alex. VII. damnata propositione 24. *mollities, Sodomia, & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infima, ideoque sufficit dicere in Confessione se procurasse pollutionem.*

Ratio specificæ diversitatis horum operum contra naturam est, quod dicant specialem dissonantiam cum recta ratione, & virtuti, castitatis diversimode opponantur: mollities enim præcisè impedit generationem à natura intentam, Sodomia ultra impeditionem castitatis dicit ordinem ad vas ineptum intra speciem humanam; bestialitas præter ambo præfata respicit ordinem ad suppositum alienæ speciei, cui ordo naturalis intentus à natura in effusione seminis summè contra-

riatur, siquidem magis est contra rationem hominem conjungi cum bestiis, quam homines inter se indebitè, sive in vase indebitò conjungi, differunt ergo specie infima, & solum conveniunt in specie subalternà luxuria.

Ex his peccatis contra naturam est gravissimum bestialitas; hâc gravior est concubitus cum Dæmone assumente speciem humanam: post bestialitatem est Sodomia, quæ antonomasticè vocatur scelus nefandum; hanc sequitur gravitate mollities, hæc enim cum sit profusio seminis extra vas à natura ordinatum ad ejus receptionem est gravior in genere luxuria alijs peccatis contra castitatem, ita S. Th. 2. 2. *quest. 154. art. 14.*

320. Adverte cum Cardenas *n. 38.* delectationem internam à suo proprio objecto nimirum ab externo opere non specificari tanquam ab effectu (ab hac enim specificatur efficax desiderium) sed tanquam ab eo: quod formaliter attingit, & de quo præcise, & formaliter delectatur: nam delectationis actus essentialis tendentia est in objectum delectabile, sive illud dicas esse objectum materiale, sive formale motivum: ergo necessario suam speciem desumit ab objecto, non quod accipiat suam bonitatem aut malitiam, quam in se habet objectum, sed quod alterutram habeat per ordinem, & habitudinem ad ipsum objectum, sic actus detestans DEUM non participat DEI bonitatem, suam tamen malitiam accipit per ordinem ad habitudinem cum DEO.

Dices actus detestationis DEI malitiam non habet à suo objecto, quod est

DEUS, sed ab oppositione cum virtute Charitatis. Contra sic arguit Cardenas *num. 40.* ideo detestatio DEI specialiter opponitur dilectioni DEI, quia in esse detestationis respicit DEUM infinite bonum, ergo universaliter ceteri etiam actus suam malitiam habent eatenus per oppositionem cum tali virtute, quia essentialiter tendunt in hoc, aut illud objectum oppositum huic, aut illi virtuti. Nec hoc negasse Vasq. notat Additionator Vasquezij 1. 2. *D. III. cap. 5. n. 21.* nimirum quod simplex delectatio sumat malitiam ab actu externo ut ab objecto, negasse vero quod habeat ab illa ut effectu derivatam, quod verissimum est.

Quæres secundo, an gaudium de rebus venereis, ac de ijs desiderium inefficax sint ejusdem speciei cum opere, de quo quis gaudet, aut quod quis inefficaciter desiderat. Respondeo primo, ad utrumque affirmativè, cujus rationem revide *n. 578.*

Respondeo secundo, probabiliter desiderium inefficax operis venerei esse ejusdem speciei cum delectatione morosa venerea, proinde non habere malitiam, quam habet opus externum ex circumstantijs, De gaudio super malis proximi distinctis à re venerea etiam dixi *num. 589.* probabiliter non diversificari specie pro diversitate specifica malorum, quia gaudium cum sit actus voluntatis, potest ferri in hujusmodi mala omnia sub ratione communi mali: gaudens autem de actibus externis venereis præteritis non fertur in delectabilitatem carnalem ut sic, sed in eam cujus à se facta meminit, approbat enim opus carnale

nale factum, approbans vero factum suum approbat etiam circumstantias ipsius consequenter approbat malitiam totam operis.

Ex quo sequitur gaudium de aliquo opere venereo esse ejusdem speciei cum

opere, ut si gaudes de commisso adulterio, aut incestu, aut Sacrilegio cum monialis reus adulterij, incestus, & Sacrilegij, in quo puncto nullum ex doctoribus reperio contradixisse, etsi complures pervolverim.

§. VII.

Enodantur aliquot quæsitæ de delectatione morosa venerea & commotione Spirituum genitalium.

§ 21. **R**efricanda hic est memoria cogitationis duplicis speculativæ, ac practicæ de objecto venereo, harum explicationem dedi *num. 82.* numero autem sequente practicam divisi in tepidam, intensam, ac vehementem exinde intuli *num. 114.* purè speculativam de objecto venereo esse licitam, practicam vero non conjugatis esse illicitam, non tamen mortaliter, si leviter solum commoveat Spiritus carnales per *n. 115.* ex Carden. *Crisis Theolog. D. 42. num. 138.*

Quares primo, an delectatio speculativa de objecto venereo sit illicita. Respondeo affirmative: quia delectatio speculativa venerea est illa, quæ sequitur ad cognitionem proponentem objectum venereum non modo delectabili, sive non alliciente, & provocante ad delectationem sensibilem, sed etiam talis delectatio de objecto venereo est illicita, ergo &c. minor probatur, quævis compla-

centia voluntatis gaudens absque delectatione sensibili de actu Sodomitico formaliter malo est illicita, sed talis complacentia est delectatio speculativa de objecto venereo, ergo quævis delectatio speculativa de objecto venereo est illicita. Major hujus Syllogismi est omnium per *num. 86. Vers. Amplia conclusionem.* Minor est ex definitione delectationis speculativæ Spiritualis, consequentia est in forma, ita Cardenas *D. 42. n. 24.*

Extende allatum Responsum ad delectationem speculativam in re venerea cum præcisione ex parte objecti à malitia ejus morali seclusa omni sensibili delectatione, & commotione carnalium Spirituum ita Cardenas *num. 26. ex D. 41. num. 28. 40. & 109. contra Pal. p. 1. tract. 2. D. 2. p. 10. §. 2. nu. 22. conclus. 4.* Tambur. *lib. 10. Decal. cap. 5. §. 1. num. 3.* nempe foret tunc adhuc illicita delectatio ex parte delectationis, etsi non sit illicita ex parte objecti, liqui-

dem supponitur voluntas ferri in objectum venereum ut præcisum à malitia morali: nihilominus adhuc delectationem in se esse illicitam demonstratur pluribus exemplis. Primum si amens vulneret Petrum, vulneratio hæc non est moraliter mala utpote actio non libera, sed necessaria, peccat tamen graviter contra charitatem gaudens de illa vulneratione ut noxia est Petro, quæ malitia non est ex objecto, sed est propria delectationis, cum sit contra rationem proximo malum velle etiam inefficaciter, aut sibi in eo complacere, ergo etiam complacentia spiritualis de objecto venereo illicito in se potest esse, & est ex parte actus seu in se illicita, etsi ex parte objecti sit præcisà à malitia morali, idque rursus patet in exemplo copulæ conjugalis alienæ, in qua si te oblectes voluntate citra omnem etiam sensibilem delectationem peccas malitiâ se tenente ex parte delectationis, quam non accipit per ordinem ad objectum, cum hoc possit in se non esse malum moraliter, ut patet in copula conjugali, aut proponi voluntati ut præcisum, sed ex oppositione, quam habet cum aliqua virtute, uti delectatio de vulneratione Petri opponitur charitati, delectatio de copula conjugali adversatur castitati.

822. Est ne dabilis Regula cognoscendi quanam delectationes sint mala moraliter, quæ sunt de objecto, quo malitia morali ex parte objecti: aut auferatur, aut præscinditur.

Respondeo affirmativè, estque hæc tradita à Cardenas *D. 41. à n. 45.* omnis delectatio est moraliter illicita, quæ habet notabilem oppositionem cum aliqua virtute ex Vasq. *1. 2. D. 111. c. 4.* talis

autem oppositio delectationis cum aliqua virtute contingit, quoties illa de se, stante etiam præcisione malitiæ morali ex parte objecti, est aut contra DEUM, aut proximum, aut contra ipsum se delectantem. Hoc ultimum est in delectatione sensibili interna de actu venereo, qui hic, & nunc non licite potest ab eo exercere, ut patet in solutis à matrimonio.

Delectatio contra DEUM hic intelligitur, quidquid respectu DEI, aut Sanctorum ejus est indecens, contumeliosum, aut qualitercunque irreligiosum, seu irreverens: sic delectatio de concubata imagine sacra ab amente etsi careat malitiâ morali ex parte objecti, uti & delectatio spiritualis de copula cum sancta Cælesti, quamvis à copula fiat præcisio malitiæ est quædam irreligiositas, seu irreverentia opposita Religioni.

Delectatio contra proximum patet in exemplo gaudij super vulnerato Petro ab amente, dum fertur gaudium in vulnerationem qua noxiam Petro ut dictum numero superiore.

Neque dicas quod termini sint implicatorij, dum asseritur gaudium de vulneratione Petri prout huic noxia ferri in vulnerationem præcisam à morali malitia, cum vulneratio qua nocens Petro sit objectum moraliter malum, ergo non præscindit ex parte objecti à malitia, aliunde assertio supponit præscindi. Respondeo voluntatem duplici modo posse tendere in actionem occisionis Petri primo in eam ut præcisam ab occisione libera, vel necessaria, hoc modo occisio præscinditur ex parte objecti à malitia morali, siquidem hæc est impossibilis sine libertate. Secundo in eandem ut noxiam Petro,

ero, hoc modo non præscindit à malitia morali, *ly prout* utrumque modum tendendi potest denotare, prout denotat primum, delectatio de occisione præscindit à morali malitia; prout vero denotat secundum, non præscindit à malitia nempe tenente se ex parte delectationis, nulla igitur est terminorum implicancia, quam tollit diversus modus tendendi. Igitur occisio prout est objectum delectationis, si *ly prout* denotet priorem modum tendendi delectationis est præcisà à malitia, secus si *prout* significet alterum modum tendendi delectationis. Ita more suo ingeniose respondet Cardenas à *num.* 49.

Revocanda hic sunt ea, quæ explanata sunt de affectibus conditionalibus quorum multos de objectis malis sub conditione præscindente illa à malitia morali dictum est ex parte actus seu secundum se illicitos, esto spectato objecto præcisè sint liciti.

§ 23. Quæres secundo an delectatio sive spiritalis, sive sensibilis de objecto venereo (de qua actum est *num.* 806.) sit certò, aut solum probabiliter illicita? an gaudium de fornicatione secundum rationem copulæ, quæ abstrahat à fornicaria, & conjugali seclusà sensibili delectatione, & periculo sit peccaminosum. Ratio negandi, quia copula ut sic non est objectum malum, sed indifferens ad speciem copulæ fornicariæ, & conjugalis, quarum posterior est licita, illicita vero prior. Exinde autem inferitur quod si gaudium sit licitum de copula ut sic abstracta à malitia, etiam licebit gaudium de fornicatione præcisà à malitia morali, nam est perinde gaudere de objecto præ-

ciso per præcisionem à malitia, atque de objecto, à quo præscinditur malitia per abstractionem.

Respondeo ad primum spirituales delectationem de objecto illicito venereo ut moraliter malo etiam non associatam delectationi sensibili, aut commotioni spirituum esse mortifere illicitam esse evidens, quia ex terminis est evidens esse illicitum velle id, quod est formaliter malum morale, ita Cardenas *D.* 42. *n.* 138. ex *Disputatione* 41. *num.* 33.

Loquendo autem de delectatione spiritali solius voluntatis de objecto venereo illicito, etiam non associatà sensibili internâ, aut externâ esse illicitam, quamvis absit omne periculum delectationis sensibilis, & fiat ex parte objecti præcisio à morali malitia. Hæc conclusio est certa, nullus enim oppositum docuit, sic gaudium, aut complacentia de pollutione, bestialitate, sodomia, et si absit sensitiva delectatio, ac præscindatur à morali malitia, est difformis rationi, & contrariatur notabiliter castitati, cum non minus turpe sit gaudere de actu sodomitico etiam materialiter malo, quam de vulneratione Petri causata casualiter, aut ab amente, sed istud est contra charitatem, ergo etiam illud est contra castitatem, cit. Cardenas *D.* 41. *num.* 130. *juncto num.* 109.

Amplianda est conclusio ad delectationem internam sensibilem, sive ad actum appetitus corporis de objecto venereo hic, & nunc illicito etiam præcisà habitudine, quam habet præfata delectatio ad commotionem spirituum in sensu externo, ita Cardenas cit. *num.* 138. *juncto*

juncto num. 115. & sequentibus, delectatio enim sensibilis interna de copula sodomitica etiam præcisâ commotione spirituum, & ab habitudine ad eam apparet deformis rationi, & castitati; nisi enim graviter foret difformis seclusâ commotione, & ad hanc habitudine conjugatus posset sine peccato lethali delectari delectatione interna sensibili de copula sodomitica, aut de copula cum non sua, etsi hanc delectationem committeretur commotio spirituum, quia in conjugato etsi alter conjux abest commotio spirituum non est mortaliter illicita juxta præmissâ à *num. 812.* falsum autem est talem delectationem esse conjugato illicitam cum illi erga copulam sodomiticam, aut cum non sua plus non sit licitum, quam cæteris, ergo certum est, quod etiam independentem à commotione, & habitudine ad istam delectatio quævis sensitiva de objecto venereo sit mortaliter illicita.

Hinc ampliacioni proxima locus est etiam in delectatione spirituali associata actui delectationis corporeæ appetitus sensitivi, Cardenas *num. 115.*

824. Respondeo ad secundum in quaestione secunda propositum advertendo esse modum loquendi improprium, dum dicitur gaudium de fornicatione secundum rationem copulæ abstracta à fornicaria, & conjugali, quomodo enim possit esse gaudium de fornicatione in eo, qui gaudet de objecto delectabili abstracte à fornicatione; unde recte probatur negandi, quod delectatio de copula in communi præcisâ à fornicaria & conjugali secundum se non sit illicita: transeat autem dictus modus loquendi, & admittatur ratione negandi de delectatione, quæ

fertur in copulam ut sic, seu communem, negatur autem sequela inde deducta, nempe quod liceat gaudere de fornicatione præcisâ à malitia morali, ad ejus probationem est magna differentia inter abstractionem copulæ à fornicaria, & conjugali ac inter præcisionem copulæ fornicariæ, & sodomiticæ à malitia morali, quia etsi præcisandatur à malitia morali, adhuc tamè adequate potest cognosci fornicatio, & sodomia in esse suo materiali constituta, malitia enim moralis, sine qua cognoscitur, est extra ejus essentiam, siquidem ad moralem malitiam requiritur advertentia & libertas, quæ sunt extra essentiam materiale fornicationis ac sodomie. Econtra dum copula abstrahitur à fornicaria ac sodomitica, & conjugali, non cognoscitur totum, quod constituit fornicationem in esse talis, aut copulam conjugalem ut talem, copula enim ut sic, seu in communi est solum pars generica constitutiva fornicationis, idcirco de copula in communi est licita delectatio spiritualis, seu voluntatis, sicut licitum est gaudium spirituale de præteritâ conjugali, ac desiderium de futura similiter conjugali secundum omnes apud Sanchez *lib. 9. de Matrim. D. 47. num. 1.* Responsio autem tota est Cardenas *num. 136.*

825. Quæres tertio an delectatio venerea externa resultans ex delectatione venerea interna specificetur ab objecto venereo: cogitato, & hujus circumstantiis non spectantibus ad genus luxuriæ. Præmittitur *ex num. 818.* quod objectum formale motivum delectationis internæ sit sola delectabilitas venerea reperta in opere externo, unde pro hujus specifica diversitate etiam est specifica diversitas delectationis

tionis venereae internae, quae est actus appetitus sensitivi *per num. 805.* delectabilitas autem venerea contenta in actibus externis venereis naturalibus specie morali differt intra genus luxuriae à delectabilitate propria venerea actibus externis venereis contranaturalibus ut in pollutione, sodomia, & bestialitate *per num. 819.* proinde delectatio venerea interna de operibus carnis contranaturalibus specie morali differt ab interna, quae est de operibus externis carnalibus naturalibus, sicut haec opera ab illis specie differunt.

Utrum delectatio morosa venerea interna de opere externo venereo specificetur non modo ab objecto ipso, quod est delectabilitas, sed etiam à circumstantia ejus videlicet conjugij, consanguinitatis, stupri, aut voti castitatis personae DEO dicatae decidi *num. 817.* probabilius quod non. Demum delectatio venerea externa est sensatio carnalis potentiae sensitivae externae, seu tactivae habens pro objecto commotos spiritus, ac ceteros actus externos venereos quemadmodum exposui *num. 805.* Haec omnia pro resolutione praesentis quaestionis praec oculis sunt habenda.

Respondeo primo affirmative secundum opinionem probabilem quae docet quod delectatio interna specificetur etiam à circumstantiis objecti venerei externi non spectantibus ad genus luxuriae, ita Cardenas *Crisis Theolog. D. 44. à n. 92.* probatur objectum formale motivum delectationis internae est delectabilitas venerea operis externi, sed haec delectabilitas in opere externo naturali est specie diversa pro diversitate circumstantiae annexae

R. P. Karch. Diss.

operi externo, etsi circumstantia sit extragenus luxuriae, ergo etiam delectatio interna habens eam pro objecto formali motivo est specie diversa, sed objectum formale motivum delectationis internae est objectum specificativum delectationis externae ergo, &c. Syllogismus totus est evidens juxta praemissa. Subsumpta propositio est Cardenas à *num. 83.* voluntas enim formaliter, aut virtualiter efficax totam refundit malitiam in actum externum intentum, sic ex odio, aut invidia homicidium imperatum participat extrinsecè malitiam odij, aut invidiae: praecipue vero malitia, quam actus efficax imperans habet ex suo formali objecto, refunditur, cum ergo formale motivum odij, ex quo quis occidit e. g. Petrum, sit malum Petri ut malum ejus est, ideo occisio malitiam odij participat à voluntate occidendi, haec vero malitiam homicidij accipit ab occisione tanquam ab objecto materiali, actus enim efficax est particeps malitiae operationis, ad quam efficaciter determinat.

826. Nunc sic arguitur: actus formaliter, aut virtualiter efficax suam malitiam transfundit in actum externum, ad quem determinat, sed quavis delectatio venerea interna libera de objecto externo venereo est actus liber efficax formaliter, aut saltem virtualiter respectu commotionis spirituum, aut alterius delectationis externae, ergo quavis delectatio venerea interna libera transfundit suam malitiam in actum externum ad quem determinat, ergo cum delectatio interna secundum sententiam probabilem, quam responsum supponit participat malitiam ab objecto venereo cogitato

H h h h

to

to accepto etiam cum circumstantijs suis, quæ sunt extra genus luxuriæ, eandem malitiam participat etiam delectatio externa. Totus discursus est legitimus. Major est proxime probata in actu interno ex odio imperante occisionem. Minor probatur illa voluntas est efficax saltem virtualiter respectu operationis externæ, quæ est causa per se determinans ad operationem, esto hanc non habeat pro objecto, sed delectatio interna venerea est causa libera per se omnino determinans ad operationem, nempe ad commotionem spirituum, & delectationem externam, esto eam non habeat pro objecto, ergo delectatio interna venerea est saltem virtualiter efficax, ergo est causa libera per se omnino determinans ad externam delectationem, & commotionem. Major declaratur exemplo odij: Petrus v.g. odit Paulum, & ex isto odio omittit dare Paulo Eleemosynam extreme egentis: Iste actus odij licet non habeat pro objecto omissionem Eleemosynæ, sed Pauli malum qua tale, attamen est virtualiter efficax respectu omissionis, quia omnino determinat ad illam estque causa per se omissionis per modum antecedentis illativi. Minor etiam probatur delectatio morosa interna quamvis sit formaliter inefficax respectu operis externi, ex cujus cogitatione procedit, est tamen virtualiter efficax respectu commotionis spirituum, quia est virtus per se determinans ad horum excitationem, imò & ad pollutionem, quando est delectatio vehemens interna diu durans, hæc enim per se provocat ad summam spirituum commotionem, Carde. num. 65. juncto num. 68.

827. Respondeo secundo ad questionem tertiam probabiliter negativè, nempe delectationes externas non specificari ab objecto cogitato non pertinente ad genus luxuriæ, quale objectum sunt circumstantiæ adulterij, incestus, sacrilegij cum persona DEO per votum dicta, stupri, &c. ita Cardenas num. 97. probatur objectum formale motivum delectationis internæ est objectum specificativum delectationis externæ provenientis ab interna, Cardenas num. 93. estque probatum in responso num. 825. sed formale motivum delectationis internæ de objecto habente circumstantias extra genus luxuriæ non specificatur ab istis, sed à sola delectabilitate reperta, uti est elucidatum num. 817. ergo etiam delectatio externa non specificatur à circumstantijs adulterij, incestus, sacrilegij, stupri utpote non pertinentibus ad genus luxuriæ.

Ex hac assertione deducit cit. Cardenas, quod, dum quis se polluit ex motivo delectabilitatis copulæ cum conjugata, etsi pollutio participet speciem per ordinem ad copulam, quam cogitat, non tamen participat per ordinem ad circumstantiam adulterij. Idem est de alijs circumstantijs incestus, sacrilegij &c. objectivi.

Placet hic observare cum Card. num. 30. malè confundi hæc duo: specificari ab aliquo termino, seu per ordinem ad aliquem terminum: & participare malitiam ab aliquo termino: esto enim verum sit, quod, quoties actus participat bonitatem, aut malitiam, quæ est in objecto, ab isto specificetur; at non vicissim, quoties specificatur ab aliquo objecto, eo ipso participet hujus bonitatem, aut

aut malitiam sic actus charitatis DEI specificatur à DEI bonitate reali, seu per ordinem ad illam, non tamen participat bonitatem infinitam, quæ est in DEO.

828. Quæres quarto, an commotio spirituum genitalium voluntaria sit peccatum mortale in specie inchoatæ pollutionis, aut fornicationis, aut alterius speciei luxuriæ naturalis, vel contranaturalis. Constat ex superioribus à *num.* 83. commotionem spirituum esse triplicem: tepidam, mediocrem, & vehementem, hæc sola re ipsa determinat ad pollutionem, secus tepida, ac mediocris, hujus causa voluntaria non imputatur ad lethalem culpam, dummodo non intendatur delectatio venerea, quæ sequitur ex commotis spiritibus, in hac enim non datur parvitas materia: uti fusius superius monstratum est.

Respondéo primò voluntaria vehemens spirituum commotio est peccatum mortale in solutis, quia est causa per se determinans ad pollutionem, sed causa voluntaria per se determinans ad pollutionem in solutis est mortalis; in solutis, inquam, quia conjugatis est licita, dum se præparant ad copulam conjugalem. vide *n.* 116. ubi contemplantem ex causa urgente objectum venereum excusavi à mortali, etsi prævideat vehementiam commotionis citra periculum consensûs in veneream delectationem.

Pro clariore dicendorum notitia observandum primo, quod practica objecti venerei cognitio sit illicita positivè, & efficaciter volita; quia est causa per se commovens spiritus genitales, seu generationis, & ad hunc finem per se à natura de-

stinata, nam sine ea nequit generatio inchoari, nec promoveri, ea enim, & appetitione objecti venerei cessante intra corpus humanum non datur causa, à qua inchoetur, & promoveatur generatio. Dicta cogitatio practica non est causa efficiens commotionis spirituum, sed determinans, sicut etiam appetitio sensus corporei terminata ad venereum objectum. Igitur tam cogitatio, quam appetitio ad commotionem spirituum determinant per Symphaticam connexionem, quam habent cum commotione, id autem sufficere, ut cogitatio, ac appetitio sit causa per se commotionis est manifestum in voluntate efficaci quæ est causa per se actuum externorum, ut localis motûs, locutionis, &c. etsi non causet eos efficienter. Et quamvis non sit causa immediata physica commotionis, est tamen hujus causa immediata in genere moris, id est in astimatione prudentum, juxta quam etiam causa mediata est causa per se, cui verè attribuitur effectus, ut patet in consilio, quo consulis Petro furtum, omnia hæc solidè & copiosè profequitur Cardenas *D.* 42. à *num.* 91. unde *num.* 114. probat quod cogitatio practica objecti venerei sit profusionis seminis inchoatio, siquidem natura instituit cogitationem practicam, & appetitionem ut causas per se promoventes opus generationis, quapropter eas ponens dicitur inchoare seminis effusionem, sicut in artefactis dicitur opus inchoari, quando instrumenta destinata ab arte incipiunt operari in materia. Omnis itaque delectatio venerea interna est causa per se determinans plus, minus pro ejus diversitate ad commotionem spirituum, Cardenas

D. 44. num. 30. subdens num. 33. quod quandoque incipiat commotio Spirituum consequenter delectatio externa ante delectationem internam; quo casu delectatio externa non potest specificari à motivo delectationis internæ, atque adeo ejusmodi delectatio externa non est comprehensa in quæstione tertia num. 325.

§ 29. Respond. 2. Voluntaria Spirituum commotio, dum eam homo non ordinat ad speciale genus delectationis, non est in specie inchoatæ pollutionis, sed fornicationis, Cardenas. D. 44. à num. 18.

Ratio primi est, quia si foret de genere pollutionis, tunc talis commotio etiam conjugatis foret mortalis, siquidem his est illicita omnis delectatio venerea contra-naturalis, qualis est pollutio, sed commotio Spirituum secluso periculo pollutionis non est in conjugibus mortaliter illicita juxta num. 312. imò esse licitam est communis Doctorum sensus.

Ratio secundi est, quod commotio fervet malitiam finis proprii à natura intenti, dum alio non refertur, sed finis ejus à natura intentus est generatio per n. 328. quæ extra matrimonium est de genere fornicationis.

Non obstat quod commotio tepida, & mediocris non disponat proxime, seu

ultimo ad generationem, seu fornicationem, quatenus non disponit ultimo ad feminis decisionem, sed pro fine proprio respiciat, quod sit præparatoria carnis ad ipsam generationem, præparatio autem carnis ad generationem est extra matrimonium in linea generationis, consequenter est in linea fornicationis extra matrimonium, Cardenas n. 20.

§ 30. Dixi dum eam homo non ordinat ad speciale genus delectationis, nam si ordinetur, aliter est respondendum.

Respondeo igitur tertio, ad quæstionem quartam quando quis commotionem Spirituum formaliter, aut virtualiter assumit ut medium ad pollutionem, aut ad copulam Sodomiticam, aut ad bestialem est in specie pollutionis, vel Sodomix, vel bestialitatis, ita Cardenas *Crisis Theolog.* D. 44 n. 25.

Ratio, quia formalis electio medij participiat malitiam finis per ea, quæ diximus à num. 573. Formaliter refert; si Spiritus commovet, ut sequatur pollutio, aut si in commotione pro motivo habet delectabilitatem pollutionis: virtualiter vero fit relatio, si vult efficaciter commotionem cum prævisione securæ pollutionis, aut periculi ejusdem.

* *

§. VIII.

De delectatione venerea de objecto venereo conditionato remissivè.

831. **D**E moralitate affectuum conditionalium discussimus multa à num. 550. usque ad num. 563. Ex ibi firmatis à num. 556. colligitur, quod delectatio morosa de objecto venereo sub conditione auferente ab illo malitiam ex parte objecti, seu spectato objecto non sit illicita, nihilominus ex parte actus delectationis saepe potest esse oppositio cum

virtute Religionis; exempla dedi num. 558. & 562. in his exemplis est illicita delectatio venerea etiam purè Spiritualis: sensitiva vero sub nulla conditione quacunq; auferente malitiam ab objecto venereo potest esse licita ijs personis, quibus copula de presenti est illicita per num. 880.

* * *

§. IX.

De delectatione morosa circa objecta non venerea jure naturali vetita.

832. **D**icendum, est, quod delectatio morosa universim de objectis jure naturali prohibitis seu intrinsicè malis sit mortaliter, aut venialiter mala pro gravitate, aut levitate materiae, quando delectationi objiciuntur sub ea ratione, sub qua illis est annexa malitia, ita multi apud Vasq. 1. 2. D. 111. cap. 1. allegantes pro se D. Th. 1. 2. quest. 74. art. 8. nam in Corp. licet exemplum ponat de fornicationis delectatione venerea, ratio tamen ejus probat de quovis opere

mortali, nam in solutione ad 5. docet delectationem de homicidio esse mortalem. Idem sentit Less. lib. 4. de just. cap. 3. num. 112. Sanch. lib. 1. Decal. cap. 2. num. 9. Ratio est, quia delectatio morosa est quidam voluntatis in rem illicitam motus, sicut actio est motus in effectum, ergo sicut actio libera est mortalis, aut venialis, si effectus est mortaliter, aut venialiter malus, ita delectatio, & gaudium.

Confirmatur delectatio morosa de
H hhh 3 pcc-

peccato cogitato carnali est lethalis *juxta num. 806.* ergo etiam est mortalis de quovis peccato mortaliter malo, ut de hæresi, perjurio, blasphemia.

Delectatio inordinata super propria excellentia est speciale peccatum superbia perfectæ, & quidem mortale, si inordinate appetens, aut se oblectans nolit DEO, & superioribus subjici.

Dixi primo, *inordinata*, si enim opponitur humilitati, cujus est moderari affectum quemcunque etiam simplicis complacentiæ circa propriam excellentiam, unde ordinata de hac complacentia non est peccatum, ut si complacens sibi se non efferat supra id, quod est.

Dixi secundo *perfecta*, quia dum quis se suo affectu magnificat plus justo, paratus tamen parere DEO, & superioribus est superbia imperfecta venialis.

Delectatio de quovis peccato ut contrario legi, aut mandato est peccatum inobedientiæ, si materia est gravis, & contemptus notabilis superioris, erit mortale oppositum obedientiæ specialis sitæ in affectu explicito parendi superiori.

833. Delectatio morosa juxta Authores nostræ sententiæ fatente ipso Vasq. *num. 17.* potest esse in omni materia peccatorum tum contra primam, tum contra secundam tabulam, si contra primam contingit morosa delectatio mortalis, vel contra virtutem Religionis, ut si placet id, quod est in DEI contumeliam, & contra ejus honorem, aut si placet aliquid contra DEUM quatenus contra DEUM ex displicentia illius apprehenditur.

Contra tabulam secundam est morosa delectatio mortalis in omni materia

gravi peccati contra proximum spectantis ad odium proximi, dum videlicet placet malum proximi in hac aut illa materia, quia malum illius est, ut si placet furtum, homicidium, aliudve malum proximi ut malum ejus est: talis enim est delectatio contra proximi charitatem, aut certe contra beneficentiam erga proximum, hæc enim gaudet de proximi bono quia bonum ejus est.

Delectatio morosa de malo proximi, quia bonum hujus à malo exclusum, proprium bonum falsò credebatur diminuire, est species invidiæ, cit. Vasq. *n. 18.* dicens eam esse non contra Charitatem, sed humilitatem. Coincidit communis definitio invidiæ cum S. Th. *1. 2. q. 36. art. 1.* quod sit *tristitia de alieno bono in quantum hoc falsè creditur propriam excellentiam diminuire.*

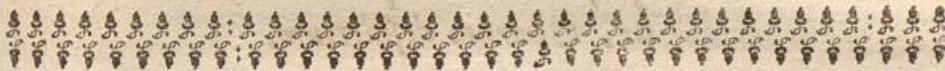
Tamb. *lib. 5. Decal. cap. 1. §. 3. à num. 36.* rejicit communem definitionem invidiæ, eo quod ex ea sequeretur invidiam non fore peccatum, nam objectum illius est bonum alienum non secundum se, sed prout est diminutivum boni proprii, atqui tritari de bono prout hoc diminuit bonum proprium, non est peccatum. Idcirco ipse ponit invidiam in voluntate, quæ quis liberè admittit, vel perseverat in apprehensione, per quam quis falsò credit bonum alterius esse causam mali proprii, ex qua apprehensione, non repressa sequitur tristitia de bono alieno tanquam effectus invidiæ. Contra est, quod bonum alienum nequeat re ipsa imminuere bonum proprium, ergo tristitia de bono alieno prout diminutivo proprii boni est inordinata, consequenter peccatum.

834. Quantum sit peccatum invidia delectatio morosa, non est idem omnium sensus. Tamb. *num.* 42. conformiter suae definitioni negat esse mortale, si sit inefficax, id est, si sistitur in dicta voluntaria apprehensione sine periculo (quale facile suboritur) transitus ad graves insidias, damna proximi &c. Verum sentio cum Vasq. & communi ex D. Th. *art.* 3. in terminis tradente esse peccatum ex genere suo mortale utpote oppositum Charitati per motum contrarium, Charitas siquidem gaudet de bono proximi, invidia vero tristatur.

Delectatio morosa in excessu cruciatus est mortalis ex genere suo contra-

ria clementiae importanti, quandam animi: lenitatem diminutivam poenae debita. Dicta delectatio dicitur crudelitas clementiae opposita. *Poenarum excessus quantum ad id, quod exterius agitur inquit S. Th. pertinet ad injustitiam, sed quantum ad austeritatem animi, per quam quis sit promptus ad poenas augendas pertinet ad Crudelitatem.* Si est delectatio in cruciatu citra omnem culpam dicitur veritas, & savitia sic dicta à feris hominibus noxijs, horumque corporibus se pascuntibus, qualis delectatio non est humana, sed bestialis specie diversa à crudelitate, ita S. Th. 2. 2. q. 159.

art. 1. & 2.

§. X.

De delectatione morosa rerum iure positivo prohibitarum.

835. Dicendum est, quod delectatio morosa de operibus iure positivo vetitis materialiter seu secundum substantiam sumptis non sit per se lethifera, Pal. p. 1. *tract.* 2. D. 2. p. 10. §. 2. *num.* 22. Less. *lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 15. *num.* 113. Sanch. *lib.* 1. *Decal.* *cap.* 2. *num.* 10. contra Herinx hic D. 7. n. 29. & multos alios probatur illa delectatio per se non est mala saltem lethaliter, cujus objectum per se non est illicitum, sed opus extrinsece malum, seu iure positivo vetitum, sumptum materialiter, seu se-

cundum substantiam non est illicitum, sic enim praescindit à circumstantia praeepti, à qua sola vitatur.

Infero cum Rhodes hic D. 1. q. 2. S. 3. §. 2. non peccare eum, qui in quadagesima delectatur cogitando esum carni: proinde Carthusianus secundum cit. Less. delectans se imaginario esu carni: ac consentiens in Epulas imaginarias ex carnibus, ac in commotionem corporalem (si quae fortè in Spiritibus, humoribus, vel in corde sequatur) ac in voluptatem hinc resultantem seclusa volunta-

luntate procedendi ad opus externum, est liber à reatu mortali, quia præceptum prohibet solam externam comestionem non tam causã vitandæ voluptatis, quam mortificandæ carnis, id est, non prohibet delectationem de cogitato esu carniũ. Unde affectus simplex erga carnes secluso periculo ulterioris consensũs in opus non est malus, sæpe tamen, inquit, Lessius

leviter delinquitur in tali affectu, quia superflua quæritur delectatio.

Infero secundo, à Religioso non violari votum paupertatis, si delectetur cogitando se habere pecunias, facereque magnos sumptus. Vasq. 1. 2. D. 111.

cap. 3. cit. Rhod,

* *
*

§. XI.

An delectatio morosa sit licita de operibus materialiter malis, & horum desiderium.

836. **S**ensus quæstionis est, utrum is, qui inculpate, nempe in somno, ebrietate, aut amentia, aut ex ignorantia aut errore invincibili se polluit, aut occidit, aut fornicatus est &c. possit sine peccato de huiusmodi actibus secundum se, & materialiter acceptis, licite delectari, & gaudere, aut eosdem desiderare, ut sic eveniant, videlicet cum causa excusante à peccato.

Divisi sunt Authores apud Sanch. lib. 1. Decal. cap. 2. num. 15. Prima Sententia affirmat licere gaudere ob finem bonum, ita Less. num. 105. Vasq. 1. 2. D. 115. cap. 2. & cap. 3. num. 7. hic innititur suo principio superius relato, quod simplices affectus, qualis est morosa delectatio, & gaudium non sumant malitiam ab objecto, seu ab opere, cum huius non sit causa, sed ex opposi-

tionem cum aliqua virtute, at in quæstione proposita nulli virtuti opponitur delectatio, nisi capta sit ex fine malo; sic etsi pollutio facta sit absque peccato, non licet de ea gaudere libidinose, seu delectari de illa ob ejus delectabilitatem, at bene fas est delectari de eadem materialiter sumpta ex fine utili, aut bono fine, ratio enim movens est bonitas utilis, pollutio enim in somno contingens potest esse utilis ad salutem corporis, ut si copia seminis abundet, imò etiam ad salutem Spiritualem, ut si per effusionem sedata sunt tentationes, ita Vasq. n. 5.]

Ex eodem principio infert num. 7. licitum esse desiderium inefficax pollutionis propter dictam voluntatem, secus ex affectu libidinis. Consentit Less. etiam quoad desiderium inefficax pollutionis. Ratio aliorum apud Sanch. est, quod

quod talis sit delectatio, quale est opus, de quo est delectatio, & gaudium, sed opus vacat culpâ, ergo etiam gaudium, & delectatio. Addit Less. in *Conclus. 4.* non tantum fas esse gaudere de ipso effectu bono, sed etiam de ipsamet causa propter effectum, sicut gaudemus non de sola tranquillitate publica, sed etiam de morte turbantis illam, & de facto illatoris illius, etsi ratio adæquata motiva gaudij sit bonum publicum.

Alij cum Corduba amplectuntur hanc sententiam in vetitis jure positivo, secus in vetitis jure naturali, quia malitia materialis est de horum substantia, è contra actibus solo jure positivo vetitis, uti sunt esus carniùm die veneris, cœna die jejuniij, substantia commissionis ad-versus præcepta negativa, non est intrinseca malitia, sed tota est extrinseca, ergo delectatio, & gaudium de actibus similibus inculpate commissis non est de malitia morali, sed de re bona.

837. Tertia sententia, quæ videtur Sanchez probabilior universaliter negat etiam de vetitis solo jure positivo *num. 16.* excipiens actus solo jure negativo prohibitos, de quibus proximè dictum: de his enim delectationem non solum spirituales, sed etiam sensitivam, quam sensus percipit in comestione, carere culpâ probat *num. 10.* nam sensus non attingit circumstantiam legis quæ sola vitiat comestionem, voluntas autem ferri potest in comestionem ut præcisam à circumstantia legis.

Eadem sententia est Paludani, qui apud Vasq. *c. 1.* duplicem tradit Regulam. Prima & universalis hæc statuitur:
R. P. Karch, Diss.

quando causa, quæ opus excusat à mortali peccato, concurrat ex parte consensûs delectationis, excusat etiam delectationem à peccato mortali, sic in conjugatis non modo copula est immunis à culpa, sed etiam delectatio, quia causa excusans utrumque est matrimonium.

Secunda Regula: quoties non concurrat eadem causa in consensu delectationis, quæ opus excusat à mortali, consensus delectationis est mortalis, ut si quis in furia, aut invincibili ignorantia occidat hominem, etsi occisio excusata sit à mortali, minime tamen ab hac excusetur, si sanæ menti restitutus, aut scienter delectaretur de occisione sic patrata.

Subsumo sed in quæstione proposita causa excusans actus materialiter malos à culpa formali est, vel somnus, vel ebrietas, vel amentia, vel invincibilis ignorantia, aut error, quæ causa non concurrat, dum quis scienter delectatur, & gaudet de illis commissis ex causa præfata excusante, ergo delectatio, & gaudium est peccatum mortale.

Hinc solvitur argumentum Less. nuper adductum: talis est delectatio quale est opus, de quo est delectatio, negatur major nisi inbibat hanc tacitè conditionem, si causa opus à culpa liberans reperitur etiam in delectatione, prout reperitur, si gaudeas de homicidio patrato ob necessariam tuam, aut alienam vitæ defensionem, eadem enim libertas est in facto, & in gaudio, & necessitas se defendendi, quæ est causa excusans, utrobique objicitur.

838. Respondeo ergo ad quæstionem *num. 836.* motam mihi magis per placere tertiam sententiam loquendo e-

tiam de operibus jure positivo prohibitis, ut si quis gaudeat se comedisse carnes die Veneris: de vetitis jure naturali bene probat proxime allegata Regula cum subsumpto,

De vetitis jure purè positivo, uti est vetitus e.g. esus carnis probatur, quia opus etiam tale contra jus positivum factum habet annexam circumstantiam juris id vetantis, sed gaudium de tali opere est peccatum mortale, approbat enim opus e.g. esum carniarum, qui habet annexam circumstantiam legis, hujus proinde violationem materialem approbat, nec adest causa, quæ hanc excusavit à peccato, nempe ignorantia, aut amentia &c. quia tempore gaudij supponitur quod gaudens advertat ad legem, quæ prohibet esum carnalem.

Responsio proxima procedit de actibus materialiter malis à peccato formali excusatis, si specificative sumantur, nam de iisdem materialiter malis reduplicative seu ut excusatis à peccato gaudere esse licitissimum constat evidenter, siquidem reduplicatio cadit supra formale, proinde hic supra causam excusantem à peccato, sed licitissimum est gaudere de excusatione à peccato, cum hoc aliud non sit quam gaudere, quod tali facto non peccaveris.

Infero primò licitum esse gaudium de pollutione, prout hæc est actus virtutis expulsiivæ, minimè autem prout est actus potentia generativæ, quia prout est actus potentia generativæ, est contra finem à natura intentum, è contra prout est virtutis expultriciis, est juxta ordinem naturæ, est enim evacuatio consequens ad causas internas naturales eo modo,

quo Sudor. Ratio secundi, quod pollutio prout est actus potentia generativæ sit materialiter mala.

De pollutione prout est actus generationis, vel actus à vi expultrice ortus (relege *num.* 78.) illationem tradit Sanch. *num.* 18. Cardenas *Disp.* 41. *num.* 128.

Infero secundò desiderare pollutionis eventum prout est actus potentia expulsiivæ licitum esse, quia nec est materialiter mala, etsi desideretur, ut eveniat materialiter etiam in vigilia, sed naturalis evacuatio, unde dum ea contingit in ebrietate, aut somno alio impellente, aut cogente naturam, cum non sit naturalis, sed innaturalis evacuatio contra naturam, nullus potest licitè de hac gaudere, nec desiderare illam, Sanch. *nu.* 19. Vasq. *c.* 3. *num.* 7. & 9.

839. Dubitatur 1. an ut gaudium, vel desiderium inefficax pollutionis careat culpâ necesse sit ortum habere ex causa honesta e.g. auditione Confessionis, vel etiam procedat illatio prima, & secunda, etsi sequatur ex causa illicita venialiter, aut mortaliter mala ex se ordinata à natura ad alium effectum, quam ad concitandos Spiritus Carnales, ut crapula, & ebrietas; prior enim est peccatum veniale, secunda est mortale utraque habet alium effectum, quam irritare naturam ad pollutionem. Aliqui apud Vasquez *n.* 9. poscunt causam honestam, verum hoc nimis durum esse censet Vasq. siquidem S. Th. non damnat peccati mortalis pollutionem non intentam ex crapula secutam, consequenter nec damnaret secutam ex calidis cibis, ex equitatione, ex certo situ corporis e.g. quod quis supinus

jaceat

jaceat, &c. Rationem dat, quod ponentis talem causam, si hæc non assumatur ut medium ad pollutionem, sit pollutio duntaxat indirectè voluntaria in causa per accidens, nec sit contra ordinem debitum à natura, huic enim solùm ad-versatur quis, si illam velit directè, vel ponat quamcunque causam ex intentione illius, vel applicat causam, quæ ex se non habet alium effectum, ut si sumat medicinam, cujus effectus unicus sit irritare naturam, aut si tactibus provocetur; sit ut in his casibus sit pollutio mortalis utpote contraria naturæ, secùs dum est in causa per accidens indirectè voluntaria.

Resp. Mihi probari sententiam Vasq. consequenter excuso à mortali gaudium, aut desiderium inefficax pollutionis de ejus tali eventu ob finem bonum e.g. sanitatem, sedatas tentationes, &c. Sanch. cit. & num. 20.

Limitat quidem apud Sanch. ut non sit locus responsio dum pollutio contingit cum commotione corporis, & delectatione sensibili, sed merito hoc reprobatur Sanch. eo quod commotio, & delectatio naturaliter, seu necessario sequatur ad pollutionem, nec impediatur, quo minùs pollutio talis sit naturalis evacuatio.

840. Dubitatur secundo, an sicut licitum est gaudium de effectu bono secuto ex opere malo e.g. de prole suscepta ex fornicatione, de sanitate ex pollutione, ita etiam licitum sit gaudere de ipsamet causa propter effectum (seu ut loquitur Sporer p. 1, tr. 1, c. 6. num. 32. de ejusmodi re materialiter mala *quatenus causa fuit* alicujus boni effectus inde secuti, atque in hoc consentire Doctores,

allegatque pro hac opinione Vasq. D. 115. c. 3. Sanch. num. 18. Less. num. 140. Lugo de Pœnit. D. 16. num. 389.

Dicit *quatenus causa fuit*, quia, inquit, ut sit causa talis effectus absolute optare non licet propter propositionem 14. ab Innocentio XI. eliminatam) exemplificat Less. num. 105. (non 140. cum hic numerus nec detur apud Lessium lib. 4. c. 3.) sicut, inquit gaudemus non solum de tranquillitate publica, sed etiam de morte illius, qui eam turbabat, & defacto illius, qui eam intulit, si innocenter fecit, etsi tota ratio gaudendi sit publicum bonum.

Lugo admittit quidem fas esse de mendacio inadvertenter prolato gaudere, quia sic prolatum non habet intrinsecam odibilitatem, sicut scienter prolatum; uti etiam de pollutione in somno habita, imò & de illa procurata absque culpa propter ignorantiam invincibilem. Verum ut colligitur ex contextu plus non concedit, quam quod gaudium careat culpam de materialiter malis reduplicative acceptis, quod libenter admitto per num. 838.

Vasquez videtur plus favere, dum num. 7. tradit quod affectus simplicis complacentiæ, & desiderij de eadem prohibita materialiter considerata possit esse bonus, & malus ex diverso motivo & Disp. III. num. 8. & 10. licet neget posse quem efficaciter velle, ut pollutio, vel homicidium fiat in somno, de illis tamen factis licet delectari propter bonum finem, ut de pollutione ob vitandam tentationis molestiam, de homicidio proximi, quia hic non versabitur in periculo vitæ spiritualis, de furto, quia jam ablata sit ei occasio avaritiæ &c. sola igitur

tur mutatione voluntatis efficacis in simplicem, ac inefficacem affectum, id quod erat mortale non solum non est mortale, sed aliquando etiam opus virtutis; Postea *num. 11*. Confirmat à contrario ex affectu simplicis displicentiæ, & efficaci voluntate sic peccatis, cui displicet auditio missæ displicentiæ efficaci, seu causante missæ omissionem, e contra non è simplex displicentia mortalis de auditio-
ne missæ, quia auditio est laboriosa, dummodo audiat missam. Ita ille.

Affertio Lessij, Vasquezij, & Sporer quatenus concedit etiam gaudium de re materialiter mala prout causa est effectus boni esse licitum, aut saltem non ef-

se mortale patitur non levem difficultatem, nam reduplicativa prout, aut quatenus opus materialiter malum est causa boni effectus, vel appellat etiam supra opus materialiter sumptum, ita ut hoc sit objectum materiale, formale vero adæquatum sit effectus bonus, vel vero *ly prout* appellat solum effectum bonum, ita ut hic solus sit tam objectum formale, quam materiale: hoc secundum est licitum, siquidem gaudium, aut desiderium simplex præcisè pro objecto habet merum bonum: si dicatur primum, id universum sustineri non posse constat ex §, sequente. Sit ergo.

§. XII.

An sit licitum gaudium de malo alicujus aut id desiderare sub rationi boni, aut tristitia de bono proximi ob aliquod commodum temporale.

§41. **A**ffirmativa responsio fuit plurimum Authorum, uti colligitur ex tribus sequentibus propositionibus prescriptis ab Innocent. XI. nempe ex 13. ita Sonante, *si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alterius tristiari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci appetitu appetere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod emolumentum temporale.*

Attribuitur Pal. p. 1. tr. 6. D. 4. p. 1. *num. 11.* cui subscribit Diana p. 3, tr. 6. *Resol. 84. & p. 5. tr. 13. Resol. 99. vers. non desinam,* & ex 14. quæ sic habet: *Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obvencura est pinguis hereditas. Et ex 15. Licitum est filio gaudere de parricidio parentis*

de se in ebrietate perpetrato propter ingen-
tes divitias inde ex hereditate conse-
cutas.

842. Pro Quæstionis intricatæ eno-
datione supponendum est quosdam AA.
falsò putasse damnatas propositiones in-
ferri ex S. Th. ideo omnium primo pro-
ponenda est doctrina S. Thomæ varijs in
locis expressa. Primò 2. 2. q. 76. Art. 1.
Si autem aliquis imperet, vel optet
malum alterius sub ratione boni, sic est
licitum, nec erit maledictio per se lo-
quendo, sed per accidens: quia princi-
palis intentio dicentis non fertur ad ma-
lum, sed ad bonum: contingit autem
malum aliquod dici imperando, vel op-
tando sub ratione duplicis boni. Quan-
doquidem quidem sub ratione justitiae: &
sic Judex licitè maledicit illum, cui
precipit justam pœnam inferri. Et sic
etiam Ecclesia maledicit anathemati-
zando: sicut & Propheta in scripturis
quandoque imprecantur mala peccatori-
bus quasi conformantes voluntatem suam
divinæ Justitiæ, licet hæc imprecatio-
nes possint etiam per modum prænutia-
tionis intelligi. Quandoque vero dicitur
aliquod malum sub ratione utilis,
puta cum aliquis optat aliquem peccato-
rem pati aliquam ægriitudinem, aut
aliquod impedimentum vel ut ipse me-
lior efficiatur, vel ut saltem ab aliorum
nocumento cesset.

Secundò in 3. dist. 30. q. 1. Art. 1. ad

4. quia Charitas ordinem habet, & plus
debet diligere quisque se, quam alium,
& propinquos, quam extraneos, &
amicos, quàm inimicos, & bonum
commune multorum, quam bonum pri-
vatum unius; potest aliquis salvâ Cha-
ritate optare malum temporale alicui,
& gaudere, si contingat, non in quan-
tum est malum illius, sed in quantum
est impedimentum malorum alterius,
quem plus tenemur diligere, vel com-
munitatis, aut Ecclesiæ. Similiter de
malo etiam ejus, qui in malum tempo-
rale incidit, secundum quod per malum
pœnæ impeditur frequenter malum cul-
pæ ejus. Præmittit autem ibidem, quod
Charitas attendat ad bona gratiæ per se, ad
bona autem temporalia per accidens, in
quantum hæc ad illa ordinantur: bona
temporalia in diversis possunt se invicem
impedire, quia prosperitas unius inducit
adversitatem alterius, unde quia Charitas
ordinem habet, ex ordine hoc dedu-
cit S. Th. an & quando prosperitas unius
præferenda est adversitati alterius, aut
econtra.

Post allatum textum de ordine Cha-
ritatis de bonis gratiæ sic pergit: Sed bo-
na gratiæ mutuo se non impediunt, quia
spiritualia bona à pluribus integrè posse-
ri possunt. Et ideo quantum ad hoc nul-
lus salvâ Charitate potest malum alteri
optare, vel de malo gaudere, nisi in
quantum in malo culpæ, vel damnatio-
nis alicujus relucet bonum divinæ justiti-
æ.

zic, quod plus tenetur diligere, quam aliquem hominem. Sed hoc non est per se de malo gaudere sed de bono, quod adjunctum est ei malo.

843. Ordo, quem Charitas in diligendis proximis servare debet fundatur in ista regula, quod quisquis suum proximū præ alio debeat diligere, qui ipsi, nempe diligenti, & DEO est conjunctior, ita omnes cum S. Th. 2. 2. *quæst.* 26. *a.* 6. ubi contra aliquos probat, quod hæc inæqualitas amoris esse debeat non solum quoad effectum, sed etiam in affectu, seu animo.

Hinc Angelicus in hac quæstione descendit ad particulares proximos, ostenditque ex allata regula quis præferendus sit alteri juxta rectam rationem: unde quia hæc dicitur ut quisquis se in dilectione sui præferat alteri, & propinquis extraneis, sequitur rectè poni ab angelico cit. *a.* 1. *ad* 4. ordinem, quo proximus sit amandus.

Ex hoc sequitur altera regula de ordine servando inter ipsa objecta: quo enim objectum unum est altero dignius, eo magis meretur amari præ altero. Hinc vita proximi præfertur emolumento temporali nostro, ita ut pro ejus conservatione pauperi extremè indigenti etiam de necessarijs statui sit succurrendum juxta receptam sententiam, hunc ordinem prævertit appetens mortem proximi, aut de illa gaudens ob suum temporale emolumentum. E contra est conforme Charitati optare mortem ob bonum præstantius quam sit vita e. g. ob DEI gloriam, ob salutem animæ, ob bonum publicum; Charitatis enim ordo

postulat vitam propriam his boni postponi, & bonum Spirituale bono cuius temporali, hinc, ut infans in vitæ periculo constitutus baptizetur, teneor cum vitæ periculo conferre B. p. ipsum.

Nec unquam D. Th. locis numero priore allegatis oppositum sentit, cum nunquam asseruerit grave malum proximo posse optari sub ratione boni exigui; Ratio est, quia ut liceat optare malum sub ratione boni, debet affectus talis esse conformis legi Charitatis, nequit autem esse conformis nisi bonum illud intentum præponderet malo illius, cui id desideratur. Unde S. Th. in *Disp.* 4. *de* *Charitate* *a.* 8. *ad* 10. tres solas causas proponit apud Didacum Hurtad. in *Reformata Theolog. Dissert.* 8. *n.* 8. ob quas *possimus illis, quas ex Charitate diligimus, velle, aut inferre aliquod malum, Primo quidem propter eorum correctionem. Secundo, in quantum aliquorum temporalis prosperitas est in detrimentum alicujus multitudinis, vel etiam totius Ecclesie. Tertio, ad servandum ordinem divine justitie.*

Pariter ut malum proximi queat considerari sub ratione boni utilis, hoc debet esse medium consequendi aliud majus bonum eidem ipsi, cum malum desideratur, e. g. ut si peccator est, se emendet aut ut inde alia lucra Spirituality eveniant, aut ut impediatur nocumenta aliorum, quos plus debemus diligere, ita cit. Hurtad.

Similiter in textu altero ad 4. gaudia, & desideria regulat juxta ordinem Charitatis præsentis gradus Charitatis per-

personarum, & bonorum, quæ dum se mutuo impediunt, debemus antepone.

844. Nulla ex damnatis potest deduci ex Doctrina S. Th. si petas quid in ijs à Pontifice damnatur. Resp. 1. Dam-nari quod doceant licitum esse directum, ac immediatam desiderium mortis proximi, aut gaudium de illa, aut tristitiam de vita ob commoda temporalia, invertunt enim debitum ordinem Charitatis; & insuper secunda, ac tertia continet doctrinam non solum contra Charitatem, sed etiam contra pietatem obligantem ad parentes præ cæteris esse diligendos.

Et cum S. Thomas loco secundo allegatus utatur particula reduplicativa in quantum, sciendum, quod etsi in reduplicativis interveniat materiale, & formale, attamen reduplicatio non fit supra materiale, sed formale, unde, dum pronunciat, quod licitum sit desiderium inefficax mali temporalis, & gaudium de eodem, si alteri contingat, non in quantum est malum illius, sed in quantum est impedimentum malorum alterius, desiderium, & gaudium solum fertur immediatè ad formale, nimirum ad bonum alterius; sicut appetens dulce, ut dulce, non est appetit materiale, sive subiectum dulcedinis, sed ipsam dulcedinem ita Cardenas Diff. 10. num. 16. unde admittit num. 26. hanc propositionem: *Filius licitè gaudet de morte patris quatenus est commoda sibi*, sic enim gaudium non cadit supra materiale nempe mortem, sed supra solum commoditatem inde resultantem: æquivalet enim huic propositioni: *Filius præsuppositâ morte patris, gaudet*

de commodo suo. E contra in damnatis desiderium, & gaudium immediatè fertur in mortem proximi, & tristitia in vitam, non autem sistit in proprio commo consecuto ex morte.

Si AA. propositionis 13. illam Conditionalem, *si cum debita moderatione facias*, exposuissent, quanta debeat esse moderatio, videlicet ne gaudium immediatè sit de ipsa morte sed de utilitate sola ex morte reportata, ejusmodi gaudium aut desiderium mortis non foret damnabile, cit. Hurtad. num. 20. Dominicus Viva ad hanc propositionem num. 4.

845. Dices si licitum est gaudium de commo v. g. de divitijs acquisitis ex delicto v. g. parricidio commisso in ebrietate, uti fatentur omnes, etiam licebit gaudere de ipso delicto puta parricidio, ut fuit causa divitiarum, perinde enim est gaudere de divitijs acquisitis ex parricidio, ac gaudere de ipso parricidio, ut fuit causa illarum, ita Vasq. 1. 2. D. 111. num. 8. & 10. Pal. p. 1. traç. 2. D. 2. p. 10. §. 2. num. 10. dicens licitum esse gaudere de pollutione ob effectum inde secutum: & num. 11. concedit de fornicatione, homicidio, & alijs peccatis fas esse delectari, quatenus fuerit causa alicujus boni; id ipsum tradit Less. lib. 4. de Just. cap. 3. num. 105. scilicet fas esse gaudere *de ipsamet etiam causa* propter effectum bonum, uti retuli n. 840.

Respond. Negando assumptum cum probatione, effectus enim ex mala causa secutus e. g. Filius habet bonitatem absolutâ distinctam à sua causa, idcirco potest amari, & Pater de eo gaudere, quin amor, & gaudium terminetur ad causam ejus, sic

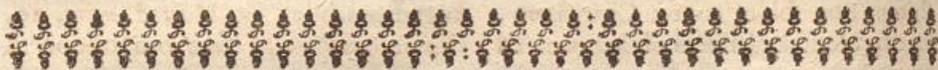
David

David gavisus est de Filio suscepto ex adulterio, quin gavisus fuerit de adulterio, Joseph est gavisus de principatu Ægypti, sine gaudio de sui venditione.

Quapropter separant communiter AA. gaudium de bono effectu à gaudio terminato ad ejus causam: ajuntque primum esse licitum, secus secundum, ita cit. Hurtad. à num. 49. concedens n. 51. quod supposito adulterio, aut parricidio sit licita lætitia de bonis inde resultantibus,

sicut est Sanctum gaudium de Christi adventu supposito Adæ peccato, quod non placet, sed omnes detestamur. Merito igitur sub fin. num. 841. dixi esse non levem difficultatem an gaudium ordinatum ad bonum effectum ex causa mala convertatur quoad licitatem cum gaudio terminato ad causam malam sive ad peccatum *ut causa fuit boni effectus.*

* *
*

§. XIII.

Plura quæsitæ de damnatis 13. 14. & 15. propositionibus expediuntur.

846. **Q**UÆR. I. An careat culpa desiderium, quo quis desideret alteri malum aliquod temporale v.g. agritudinem, aut etiam mortem ob bonum ingens Spirituale v.g. ut se emendet, vel ne vivat cum periculo damnationis, vel ne saltem peccata continet, evadatque graviolem damnationem. Respondent communiter affirmativè Doctores cum S. Thoma num. 842. citato, quia tunc principalis optantis intentio fertur non ad malum peccatoris, sed potius ad ejus bonum, minus enim malum comparatione majoris vitandæ habet rationem boni.

Limita, ut procedat Responso, quando prudenter judicatur medijs minoribus hominem, cui optatur malum, emendari non posse, secus foret pecca-

tum, medicus enim peccat jubens pedem abscindi agro, si remedio leniore curare potest. Ut ergo optans citrà metum culpa procedat, adjiciat Conditionem exceptivam: *Nisi aliâ commodiore viâ bono Spirituali proximi Deo providere placeat.*

Colligitur I. Juste desiderari mortem Christianitatis hostibus, ut Turcis, & Ecclesiæ Romanæ persecutoribus ut hæreticis ex fine nè Christiani, res Catholica, cultusque divinus opprimatur, ac habeat tranquillitatem Reipublica Christiana, & Catholica: Undè ipsa Ecclesia orat in una Collecta *ut gentes paganorum, & hæreticorum dextera ipsius potentia conterantur*: expressit id ipsum S. Th. in suo textu allegato num.

842. dicens licitè optari alicui agritudinem, aut aliud impedimentum, ut ceſſet nocere alijs.

Corollarium procedit de deſiderio abſoluto, quando ejuſmodi injuſti vexatores non ſperantur ceſſaturi, aliàs non, quia nunquam eſt licitum tranſilire terminos neceſſitatis majus petendo malum hoſti, quam ſit neceſſarium, Soarez *D. 5. de Charit. S. 5. num. 2.* ex Teſtimonio D. Greg. *Lib. 22. Mor. c. 11.* doctrinam datam complectentis: *Evenire inquit, plerùmque ſolet, ut non amiſſâ Charitate, & inimici nos ruina latificet, & ruruſus ejus gloria ſine invidia culpa contriſtet: cum & ruente eo, quosdam bene erigi credimus, & proficiente illo, pleroſque opprimi formidamus. Quam in re mentem noſtram, neque ejus jam defectus erigit, nec ejus proſeſtus addicit, ſi recta noſtra cogitatio, non quid in ipſo, ſed quid de ipſo circa alios agatur.*

Amplia ut ſit corollario locus, eſt cum morte temporali prævideantur æternum damnandi, deſiderium enim eorum mortis, & gaudium de illa, fertur in malum mortis propter motivum multum præponderans, quale pax Chriſtianitatis: ceſſatio ab injuſta tot mortalium oppreſſione, Fidei Catholicæ conſervatio, ac propagatio. Quod ſint damnandi ſibi impotent, damnatio enim ipſorum non deſideratur, nec gaudium eſt de illa, eſt DEUS juſte eos ſit damnaturus, voluntas enim noſtra, ut ſit recta, non eſt

R. P. Karch. Diſſ.

neceſſe, ut ſit conformis divinæ in re volita ſed in ratione volendi per *num. 672.* & ſeq. ſolùmque debemus velle amare juſtitiam, non damnationem hoſtium.

847. Colligitur 2. ob bonum ſpirituale optantis, aut aliorum citra peccatum poteſt optari mors illi, à cujus ſollicitationibus puella optans ſe aliter liberare non poteſt, aliòſque ſuo pravo Exemplo, ac medijs pernicioſis ad lapſus provocat, dummodo ut dictum *num. 846.* fiat cum exceptione conditionali illic appoſita ita S. Th. relatus *num. 842.* Ibi: *poteſt aliquis ſalvâ Charitate.*

Colligitur 3. Carere culpâ ſequentia tria deſideria juxta Cardenas à *num. 7. Diſſert. 10.* Primò mortis alterius propter bonum ſpirituale illius, aut alterius ſic poteſt Pater inefficaciter cupere mortem filij dantis ſigna futuræ perverſionis, aut credit in plura enormia lapſurum. Secundò mortis alicujus propter ingens bonum etiam temporale communitatis, vel Eccleſiæ ita cit. S. Th. Tertiò, mortis ejus propter vitandum nocumentum magnum, quod ex vita illius impendet conſanguineo, aut amico tuo, aut tibi, S. Th. loco cit. Unde Socer licite deſiderat inefficaciter mortem generi filiam ejus peſſimè affligentis ſine ſpe emendationis. Adde his deſiderijs ſæpiùs nominatam exceptionem.

Colligitur 4. Uxorem licitè optare mortem mariti ſcelerati, & quiſque peccatori inhabituato, ut niſi DEUS aliter provideat finem imponat ſceleribus, ac ritè diſpoſitus moriatur.

848. Colligitur 5. Catholicos Principis juſte bellantis licitè optare, & orare pro

Kkkk

pro Victoria Principis Catholici contra Adversarios etiam Catholicos, ac de ea gaudere non quidem quatenus Victoria est Clades Principis Catholici (id enim est contra Charitatem jubentem nos esse animo paratos ad orandum in particulari pro inimicis necessitate id postulante) sed quatenus Victoria est medium necessarium ad Reipublicæ quietem. Hæc doctrina extendenda est etiam respectu infidelium, ita ut nefas sit gaudere de eorum everfione sistendo in hac præcisè, cum non sit objectum honestè appetibile, quale tamen debet esse in precatione. Unde graviter delinquunt parti adversæ mala extrema intra, aut extra prælium voventes, vota enim hujusmodi fiunt ex odio, & vindicta, Gobat *tr. 7. num. 593. in Append. 1. Lit. B. & E. edit. ultima* nempe anni 1681.

Colligitur 6. Damandas esse gravis culpæ eas matres, quæ filiabus mortem exoptant, quod ob inopiam, aut deformitatem non possint eas dare nuptui, aut quod illarum occasione male tractentur à maritis. Est contra Bonacina *to. 2. D. 3. de 1. prac. Desat. q. 4. p. ult. §. 1. n. 7.* Ratio est clara, quod sit contra Charitatem optare majus proximi malum ad vitandum aliud longè minus, siquidem malum mortis est longè gravius, quam sit inopia & paupertas; accedit quod vita filiarum non sit causa per se sævitæ mariti in uxorem.

849. Qu. 2. An sit peccatum mortale tristitia de vita alicujus, aut simplex, seu inefficax desiderium mortis naturalis, aut de hac gaudium, si nullus ex his affectibus sit ex odio, seu displicentia per-

sonæ, sed præcisè ex amore alicujus emolumenti temporalis. Negativa nunc est certa ex Proposit. 13. Innocent. XI. recitata *num. 841.* quam justificare non potest adjecta conditionalis; *si cum debita moderatione facias*; peto enim quænam sit illa specialis moderatio, qui non servatâ affectus præfati sunt mortales, servatâ verò veniales; si respondeas esse debere tantam, ut gaudium non cadat immediatè supra mortem nobis utilem, sed supra ipsam utilitatem inde acquisitam: repono hoc gaudium fore licitum, cum gaudere de emolumentis proprijs, quæ ex suppositione mortis alienæ, quis consequitur, nullum esse peccatum concessi *num. 844.* Verum Propositio 13. prout jacet, indicat, quod affectus dicti sumantur de ipsa naturali morte.

Plures Doctores apud, & cum Math. Moya *in Select. tr. 6. D. 6. q. 5. §. 2. num. 8.* rejecta conditione, *si cum debita moderatione facias*, absolute tuentur, quod desiderium inefficax mortis non ex odio, seu non ideo quia ipse malum est, sed ob hæreditatem non sint peccatum mortale, tum quia hi affectus sunt merè speculativi, cum nihil noceant, nec nocere tentant, unde est disparitas de effectibus efficacibus, hi enim tendunt ad executionem mortis, & media ad eam disponunt: tum etiam quod istorum actuum inefficacium objectum non sit mors violenta, aut inferenda illicitè ab eo, qui hos effectus exercet, aut ab alijs, sed mors naturalis sancte, ac justè à Deo disponenda per causas congruentes, sic autem hi actus non possunt contrahere gravem malitiam ab ipsa morte naturali
seu

seu DEO sic disponente, eveniente: non etiam ab ipso motivo, cum hoc sit emolumentum naturale e. g. hereditas, aut aliud simile commodum, siquidem tale possumus sine mortali peccato nobis optare.

Resp. damnari propositionem à Pontifice cum adjecta conditione, *si cum debita moderatione facias*, ergò à fortiori damnatur, si debita moderatio tollatur, ratio data est *num.* 843.

Peccant igitur graviter Lethaliter primo immediati Successores alicujus boni e. g. fideicommissi cupientes mori antecessorem.

Secundò Successor mediatus nempe is, quia integræ familiæ emortuæ substitutus est, optatque mortem eorum omnium, quibus postpositus est.

850. Ad ea, quæ moventur in contrarium, primum est, quod affectus inefficaces desiderij, gaudij, tristitiæ sint speculativi, nullique noxij. Resp. multipliciter hanc objectionem enervari:

Primò, quia ea, si valet, probat invidiam non esse peccatum mortale, nam est effectus inefficax nihil nocens proximo, nec procedit ex odio in personam, nec tristatur de bono alterius, quia bonum ejus est, sed ex inordinatò amore suæ propriæ Excellentiæ, negari autem non potest, quod invidia sit peccatum ex genere suo mortale, ita potiores Theologi contra Lorca, aliàs Apostolus *ad Rom. 1. vers. 29.* invidos non poneret inter eos, quos DEUS tradidit in reprobum sensum, & *ad Galat. 5. v. 20.* inter varia scelera, quorum Authores Regnum DEI non consequentur, numeratur invidia.

Rejicitur 2. quod Adversarij communiter fateantur præfatos affectus esse saltem leviter malos, quia si ob suam inefficaciam non sunt mortales, ob eandem nec erunt veniales, cum nec leviter noceant.

Rejicitur 3. quod sæpè tales affectus præbeant occasionem captandæ mortis alienæ.

Ad alterum *num.* 849. ab adversâ parte motum, nimirum, quod memoratorum affectuum objectum non sit mors violenta, aut exercenda illicitè ab optante, aut ab alijs sed mors naturalis sancte obcunda ex divina dispositione per causas congruas. Resp. 1. In sententia, quod omnis actus malitia desumatur ex objecto, etiam mors naturalis respectu desiderij eam optantis, aut gaudij de ea gaudentis esse pravum objectum, nisi fiat ex motivo alio præponderante, atqui hereditas obventura non est motivum præponderans.

851. In opinione verò sequacium Vasq. contententium, quod affectus inefficaces malitiam non detumant ab objecto, sed immediatè ex oppositione cum bono alicujus virtutis etiam sustineri non potest, quia etiam habent oppositionem cum Charitate, & amicitia proximi: quia si resciret is, cujus mors desideratur &c. ejusmodi affectus, etsi inefficaces foveant in corde illorum, quos credebat amicos, rationabiliter gravem posset concipere indignationem.

Instas cum Pasquat. apud Dominic. Viva ad propositiones supra productas *num.* 6. desiderium inefficax mortis alterius propter proprium commodum non est absolutum, sed quasi conditionatum habens.

K k k K 2

habens se perinde ac si sic desiderans diceret, si DEUS ita disponderet, quod ille moriatur, gauderem de proprio commo- do, tale autem desiderium non apparet esse illicitum, quia fertur in objectum per oppositam conditionem depuratum à malitia. Resp. probari quidem esse licitum ex parte objecti, si sit conditionatum *per num. 557.* sæpè tamen, & regulariter similes affectus conditionales esse malos ex parte actus propter oppositionem cum aliqua virtute ut fusè discussi *num. 558.* de hoc genere actuum est istud desiderium conditionatum de morte alterius, quia regulariter profluit ex affectu subjective absoluto inefficaci, quo ex amore hereditatis sibi complacet in morte proximi. Nec satisfacit quod sic conditionatè desiderans intendat se conformare voluntati divinæ, quæ supponitur mortem velle per causas congruentes, quia jam *n. 672. & 846.* dictum est quod voluntas nostra cum divina, ut concordet, non teneatur se conformare cum illa in re volita, sed in ratione volendi. Hinc nova desumitur ratio, quod desiderium præfatum sit profusè difforme divinæ voluntati hæc enim pro formali motivo habet fines altissimos, desiderium verò istud habet pro motivo hereditatem, qui finis est fordidus, Viva ad propositiones 13. 14. & 15. *num. 15.*

Ex his magis elucescit turpitudine propositionis 15. & quam scandalosa sit, si enim gaudium de naturali morte proximi est mortale, quantò magis id verum est de gaudio habente pro objecto mortem Patris, & quidem violentam, atque à se patratam (vide *num. 837. & seq.*) vinculum enim Charitatis in proli- bus er-

ga genitores longè strictius obligat, quam erga alios, quocirca Didacus, Hurtadus *Dissertat. 9. num. 36.* tradit ex Julio Clero, Bonacina, Dian. *p. 5. tr. 4. Resolut. 25. fin.* quod licet aliquando ob bonum publicum banniti, si possint licitè occidi à privatis, si id permittat Magistratus, hæc tamen executio non est licita proli- bus.

852. Qu. 3. An, & quando possit quis desiderare licitè mortem suam ex fine vitandi miseras vitæ præsentis: hic finis est temporalis nam ob finem spiritualem posse honeste appeti constat exemplo Apost. ad Philipp. 1. 21. reputantis mori lucrum, & desiderabat dissolvi, & esse cum Christo: & plurimorum Sanctorum optantium sanguinem fundere pro Christo, quia meliùs est ita mori, quam sine tali merito vivere: & cum præstet mori, quam peccare, sanctè præoptatur mors, quam vivendo DEUM offendere. Est autem optima adnotatio Soarez *to. 2. de Relig. lib. 1. de Orat. c. 19. num. 2.* in his affectibus virtute saltem involvi conditionem hanc: *si ita mihi expedit,* etsi de hoc ipse petens non cogitet, quia petens totum negotium committit divinæ dispositioni scienti, quid expediat nobis.

Sermo ergo est, quando finis movens est, quid malum temporale, an liceat desiderare, aut etiam orare, seu petere.

Negat abulensis in 3. Reg. c. 19. q. 6. *vers. sed considerandum.* Rationem dat, quod petitio, aut optatio mortis suæ ad evadendas quascunque miseras humanas vitæ hujus sit electio gravioris mali ad evitandum minùs, siquidem mors juxta

Aristotelem 3. *Eth.* 6. 6. est omnium malorum maximum, & ceteris terribilissimum. Secundò est contra virtutem fortitudinis; cuius est se morti exponere propter honestum bonum. Econtrà est vitium timiditatis mori optare, ne terribilia patiamur.

Resp. Affirmativè ex motivo mali magni temporalis declinandi, quale est omne id, quod reddit vitam morte deteriore, ac nimis amaram: e. g. si mors est medium declinandi manus carnificis, quia severiorem mortem exequetur, aut ut quis liberetur à gravi infamia duratura, à carcere retro diuturno, à gravi paupertate, à Continuis doloribus, & morbis. Ratio est, quod vita cum aliquo malo diuturno ex enumeratis prudenter censetur gravior, quam mors brevis iudicio etiam Ecclesiastici *cap. 30. v. 17. Melior est mors, quam vita amare.* Ita talibus circumstantijs non solum licet optatur mors, sed etiam petitur ex August. *Epist. 121. Illud tantum licitum petere orando, quod licet optare,* ita Aragon. *de just. & jure, quest. 83. a. 8. in fin.* Azor *p. 1. Lib. 9. cap. 35. quest. 3.* Moya *in select. 1. p. tract. 6. D. 6. quest. 5. num. 11. & 12.* cum alijs pluribus approbatis à Didaco Hurtado *Dissert. 9. n. 57.*

Nec urget ratio prima, Abulensis, nam plura mala temporalia sunt, quorum acerbitas prudenter censetur mors prolixa, ac gravior.

Non urget etiam secunda, negatur enim esse semper vitium timiditatis odisse vitam, & desiderare mortem praesertim dum vita nostra non est alijs necessaria.

853. Qu. 4. An damnandi sint noxae lethalis, qui optant mori ut non patiantur calamitates, quorum perpeffio est minoris momenti, malumque minus, quam vitæ conservatio sit bonum e. g. ut evitentur afflictiones breves, nec valde amarae. Esse duntaxat veniale ejusmodi desiderium absolutum; ac nec veniale si sit conditionatum, nempe sub conditione, ac resignatione voluntatis propriae ad divinam opinantur aliqui.

Ratio est, quod mors sit quidem physicè malum naturæ, in genere tamen moris, seu honesti, aut turpis, nec est bona, nec mala, sed indifferens ad utrumque, proinde potest malè, & benè expeti sed hoc ipso, si expetitur ad evitanda mala levioris etiam momenti, quam vita sit bona, non est mortale expetita per media ex se non illicita, quia finis nempe vitatio praefatarum calamitatum non est mala, nec remedium, nempe mors est quid pravam, sed tota maliitia sita est in deordinatione hac, quod bonum aliquod temporale expetamus sine resignatione, perinde hac petitio sit quaedam pusillanimitas animi, quæ deordinatio cessat, si fiat sub conditione resignativa, voluntatis propriae in divinam, ita Tambur. *lib. 5. in Decal. cap. 1. §. 3. n. 34.* Franc. Arias *de Imitat. Christi tr. 7. cap. 8.*

Respondeo, Probabilius affirmativè cum Granad. *Controv. 3. de Charitate tract. 6. D. 2. nu. 22.* Diana *p. 5. tract. 14. Resol. 92.* Didaco Hurtado *num. 63.* Ratio est, quod bonum vitæ sit longè nobilius, quam leves Calamitates sunt malum, ergo mors etiam est malum longè superiùs, quàm carentia

Calamitatum levium, sit bonum, sed si mors est malum longe superius quam carentia Calamitatum levium sit bonum, non potest sine noxa Lethali absolute mors expeti ap. evitandas calamitates leves, hinc S. Th. 2. 2. *quæst.* 64. a. 5. probat esse mortale consciscere sibi mortem ad miseras hujus vitæ terminandas, quia est peccatum mortale, eligere majus malum velut medium ad evitandum malum.

Argumentum oppositæ sententiæ non est efficax. Primo, negatur mortem secundum se consideratam esse objectum indifferens, sed turpe utpotè contrarium inclinationi naturali, & propria Charitati, quæ sicut debet servare ordinem inter personas, ita inter objecta. Est ergo semper mors moraliter mala si sumatur ut objectum, appetibile contra præfatum ordinem Charitatis.

Rectè tamen pro praxi notat Abulensis superius relatus *quæst.* 36. talia desideria, etsi de se sint lethalia; excusantur tamen à mortali propter vehementem

passionem tempore afflictionis insurgentem, qua plena advertentia præveniri solet, apparetquè calamitas major, quàm re ipsa sit in se. Aliter excusat cit. Hurtadus *num.* 67. quod optantes mortem non respiciant, ut finem calamitatum, ac si instar jumentorum decessuri essent, non memores immortalitatis, sed ut transitum ad vitam beatam quam aslueverunt à DEO orare.

Confirmatur Resolutio data, si quis intendet tibi mortem, nisi levem molestiam sustineas, hoc casu, vel est mortale se sinere occidi potius quàm pati levem molestiam, vel non est mortale; hoc secundum dicere, est inauditum, & absurdum ex ipsis terminis, si est mortale, etiam est mortale si optes tibi mortem, ne patiaris levem molestiam.

Inde rectè peccati mortalis Dian. cit. damnat mulierculas, quæ ob res minimas optant sibi mortem, eadem advertentia excusat.

§. XIV.

An, & quanta sit culpa jaçantia, gloriatio, Laus de rebus malis, donis naturalibus & virtutibus veris, vel fictis.

354. **D**E jaçantia Disputat S. Th. 2. 2. *quæst.* 112. Th. Sanchez *lib.* 1. *Decal. cap.* 3. Pal. p. 1. *tract.* 2. D. 2. p. 11.

Est autem jaçantia nihil aliud, quàm quædam tui supra id, quod in se est elevatio, & sic secundum speciem actus opponitur veritati per modum excessus ut dicit

dicit S. Th. a. 1. in Corp. & ad 2. At secundum causam, à qua non quidem semper, frequenter tamen oritur, est species superbiæ, arrogant enim se supra se ipsum elevat, & idèò communiter exterius majora quædam de se jactat; hoc modo opponitur humilitati, aliquando tamen fit hæc ostentatio non ex arrogantia, sed ut, inquit, D. Th. ex quadam vanitate ad jactantiam procedit, id est, pro fine habet inanem gloriam, tendit enim jactator plerùmque ad hoc, quod gloriam consequatur per suam jactantiam, quo casu est effectus vanæ gloriæ velut causa finalis.

Cum autem Gloria quæri possit tam ex bono, quàm ex malo hinc jactantia datur de utroque.

Quapropter S. Th. a. 2. quærens utrum jactantia sit peccatum mortale, concludit quod jactator quidpiam de se proferens contra gloriam DEI, & ad proximi contemptum, vel contumeliam peccatum sit mortale, aliàs autem veniale, vel mortale pro gravitate, aut levitate: dupliciter enim considerari potest, ut jam est insinuatum: Primò, secundum se, seu propriam speciem, & sic est quoddam mendacium oppositum veritati, hoc modo est aliquando mortale, aliquando veniale: mortale quidem quando quis jactanter de se profert, quod est contra gloriam DEI, aut contra Charitatem proximi, ut si quis jactans se ipsum prorumpit in contumelias aliorum cum Pharisæo Lucæ 18. *Non sum sicut Cateri hominum raptoret &c. velut etiam hic Publicanus*, si autem jactantia, nec sit contra DEUM, nec contra proximum, est veniale.

Secundò, secundum suam Causam, quæ est, vel superbia, vel inanis gloria, vel appetitus Lucris: si oritur ex superbia aut inani gloria, quando hæc est mortalis, etiam jactantia est mortalis, aliàs erit venialis. Si oritur ex cupiditate Lucris, tunc ordinatur ad deceptionem, & damnum proximi ut si quis se jactat peritum Medicum, Advocatum, Pharmacopæum, est mendacium perniciosum atque adeo mortale obligans ad restitutionem damno notabili secuto prout fatentur omnes apud Sanch. *lib. 1. Decal. cap. 3. num. 2.* Ex his.

855. Regula Universalis eruitur, quod omnis jactantia de peccato proprio, sive vero, sive falso, & exprobratio alterius, quod non commiserint aut laudas eum de commisso sit peccatum mortale aut veniale, mortale si te jactas de mortali, aut alteri exprobras id ab eo omisum, aliàs est veniale. Ratio est quod pro gravitate, aut levitate offensæ DEI sit gravis, aut levis irreverentia captare laudem humanam, & honorem ex offensæ DEI, laudans autem peccatum alterius, aut exprobrans non factum excitat illum ad gaudium de illo, vel ad pœnitendum de non commisso, simulque excitat ad id committendum, quo casu est obligatio in Confessione explicandi speciem peccati, de quo laudasti, aut quod exprobrasti non commissum, quemadmodum etiam dum jactas proprium peccatum cum gaudio, sive complacentia de eodem, hujusmodi enim gaudium, laus, & exprobratio est specie diversa pro diversitate peccatorum, quæ jactantur, laudantur, exprobrantur per *num. 616.*

An autem seclusi ista complacencia iactantia de proprijs peccatis specie si diversa pro specifica eorum diversitate, est bipartita sententia: negativam prætulit *num. 616.* Contra Sanch. *num. 13.* unde iuxta negativam sufficit dicere meroties iactavi de culpa mortali, Pal. *n. 5.* (nisi gaudium sit annexum iactantia, tunc enim fatemur cum Pal. esse declarandam speciem) rectè negans adversarijs, quod quævis virtus prohibeat iactantiam de peccato sibi contrario, sicut prohibet delectationem, gaudium, desiderium, nam per *num. 854.* iactantia est filia superbia, seu inanis gloria, proinde verita est à virtute humilitatis, ita S. Th. *q. 132. a. 4.* iactantiam reponens inter fines inanis gloria, hancque oriri à superbia, eamque esse unum ex septem Capitalibus vitijs propter plura vitia ex inani gloria derivabilia superbiam verò ait non esse capitale vitium, sed Reginam omnium vitiorum etiam Capitalium, cum enim sit inordinatus excellendi appetitus, ut ex omni bono appetibili aliqua Excellentia consequitur, ideo fines omnium vitiorum ordinantur ad finem intentum superbia, ita cit. Th.

856. Qu. 1. An si quis te laudet de peccato, & tu præ verecundia taceas, pecces? secundò, an appetitio laudis de tuis bonis operibus sit licita? Tertio, an fingens opera virtutis propter captandam gloriam peccat mortaliter: Quarto, an, & qualis culpa sit iactare dotes suas naturales.

Ad 1. Respondet Sanch, *num. 10.* si laudes acceptet peccare pro gravitate materia, quia consentit laudanti: at si displiceant laudes, præ verecundia autem

taceat, non peccare, nisi laudatus sit talis, qui tacendo adstantes scandalizaret.

E contra Pal. *num. 3.* ut excusetur à peccato, exigit, ut exterius prodatur displicentiam, aliàs præsumitur ab adstantibus acceptare, hujus mentem præfero.

857. Ad secundum Respond. Cum distinctione, vel appetitio intendit captare solum laudem humanam, vel intendit laudem, seu estimationem suorum operum non propter se, sed ut, vel sic Deo magis servias, aut sis causa alijs Deo interveniendi, hoc secundo modo non est peccatum: sed conforme Christi doctrinae Matth. 5. *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum:* Primo modo est peccatum quia est quædam inordinatio virtutum, quæ est excellentior, assumere ut medium, ac dirigere ad captationem honoris humani longè inferioris, de tali appetitione honoris videtur Christus loqui Matth. 6. *Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis,* sic enim facientes recepisse mercedem suam, Christus subiunxit, id est, illis est jam satisfactum per laudem quæsitam, cum coram DEO nihil sint meriti, ita Pal. *n. 9. & 10.* excusans hanc culpam à mortali etsi quæratur laus ex administratione, aut receptione rerum sacrarum e.g. Sacramentorum, quia hæc inordinatio non videtur gravis, etsi principaliter res sacræ efficiantur ob vanam gloriam, ita Sanch. *num. 1.* allegans pro se D. Th. *quest. 132. a. 3.* ubi tradit tunc esse lethale opera bona dirigere ad inanem glo-

gloriam; quando in hac constituitur finis ultimus omittendo ob eam præcepta DEL.

858. Ad 3. Resp. Per se non excedere veniale, ex adjunctis tamen evadere mortale, ut si proximo graviter noceat, aut imminet periculum graviter nocendi, (vide num. 854. de imperito Medico, Advocato &c. si enim non prædicant, non nocent) aut sit finis intentus alius depravatus, Pal. num. 10. ex Less. lib. 2. cap. 47. dub. 6. num. 45. Unde hypocrisis, seu virtutum fictio, ut quis habeatur pro bono seclusis præfatis alijs finibus non est mortalis.

Ad 4. Resp. Vel appetitur honor commensuratus donis naturalibus ex fine

conciliandi sibi affectum, ac æstimationem, quæ sit occasio promovendi obsequium DEL; & sic caret omni peccato, vel appetitur honor indebitus nempe major, quam debeatur, est inordinatio spectans ad superbiam, & inanem gloriam, quia tamen honor non est objectum de se malum, non excedit levitatem, nisi inde imminet. Tertio damnum, uti imminet in eo, qui se fingit peritum Medicum, Doctorem, Confessarium &c. tunc enim peccat etiam graviter contra

Justitiam cum onere reparandi damnum.

* *
*

ARTICVLVS. VIII.

De Specifica peccatorum Commissionis Distinctione.

859. **D**ixi *Commissionis*, quia peccata *Omissionis*, quibus violantur præcepta positiva, cum formaliter constituuntur per privationem actus debiti, seu Præcepti, specificantur ab ipsis actibus omissis præcepti: proinde illa peccata omissionis inter se specie differunt, quæ privant actibus virtutis specie diversis, sic ommissio Missæ specie differt ab omissione jejuniij, quia auditio Missæ, & observantia Jejunij specie differunt. Eæ verò omis-

siones, quæ eidem actui præcepto, contradicunt, sunt unius speciei, numero verò distinctæ, ut plurimum Dierum omissiones Horarum Canonicarum.

Notitia tum specificæ, tum Numericæ peccatorum distinctionis est apprime necessaria Confessarijs, ut satisfaciant suo muneri, siquidem pœnitentes vi institutionis divinæ declarata à Concilio Tridentino *Sess. 14. cap. 5.* tenentur confiteri omnia peccata quoad numerum, & quoad speciem,

R. P. Karch, Diss.

L III

S. I.